

Bischu-grahmatina

j e b

ihša un šaidra

Pamahzifšana no bittehm

un

bischu kohpsšanas.

Wifseem

bitteneeseem Kursemme un Widsemme

par labbu šarakstā

no

Krišana Wridriķa Launiš,

Grobīnes draudzes jaunā Mahzītāja.

Jelgavā 1803.

Ēspestā pee J. W. Steffenhagen un dehla.

Zeem zeenigeem
Widsemmes Rungeem,

fas,

tohs arraju=laudis mihlodami

irr fabeedrojufchees,

fa tee

zaur mahzif.hanu un usflubbinafchanu

pee

prahtigas semmes= un namma=fohpschanas

wimmu labflahfchanu wairohtu,

f c h i g r a h m a t i n a

par

gohda= flawas= un pateifschanas firsnigu

apleezinafchanu

tohp peerafstita

no

D. Kr. Wr. Launis.

Alphabetisches Pränumerantenverzeichnis.

	Exempl.
Herr Pastor Almenda in Zalsen	10
— Kollegienassessor von Berner, Erbherr auf	
Estalgen zc.	20
— Kollegienrath Wienemann von Wienensstamm	
Erbherr auf Garrofen	6
— Wienemann von Wienensstamm, Erbherr auf	
Pleppen	6
— v. d. Drinken auf Cessilen	6
— Kammerherr von der Brüngen auf Kap-	
seden	6
— v. d. Brüngen auf Otenden	20
— Hofrath von Blankenhagen auf Allasch	20
— Buchbinder Budde in Goldingen	20
— Pastor Dusso in Rabillen	14
— Pastor Ebel in Ruzgau	12
— Eichstädt, Erbpandbesitzer auf Groß-Plö-	
nen	15
— Pastor Fehre in Libau	12
— Capitaine von Frank auf Cessau	6
— Kammerherr von Junk auf Niederbartau	26
— Pastor Grube in Amboten	12
— Stadthaupt Hafs in Grobin	6
— Pastor Hillner in Angermünde	6
— Assessor v. d. Hoven auf Klein Drogen und	
Bunthoff	20
— Pastor Katterfeld in Neuhausen	10
— Kammerjunfer von Kayserlingk auf Werke-	
beck	6
— Propst Klammeyer in Frauenburg	6
— Kreismarschall v. Kleist auf Leegen	20
Ihro Excellenz die Frau Landrätthin von Korff auf	
Paddern	20
Grau von Korff auf Zelsen	20

Herr Major und Ritter von Korff auf Ereefen	2
— Major von Korff auf Brucken	20
— Pastor Ludwig in Irben	8
— Pastor Lukau in Alt Nahden	6
— „ Manteuffel auf Zierau	40
— Pastor Michelfohn in Windau	6
Ge. Erzellenz der Herr wirkliche Statcrath und Ritter von Offenbergr	6
Herr v. Offenbergr, Hauptmann zu Grobin, Erbz herr auf Zijen	6
— Propp Puffin in Zuckum	20
— Kreisrichter von Nahden auf Medfen	20
— Musttus Kapp in Mitau	1
— Baron v. Köhne auf Puhren	20
— Pastor Mohde in Dondangen	26
— v. Saks auf Illmaagen	6
— Herr Propp und Magister Schöll zu Bauske	24
Die Liefländische ökonom. gemeinnützige Societät	100
Herr Propp Stender in Sonnart	9
— Pastor Stender in Lassen	20
— Steffenhagen und Eohn	40
— Bietinghoff auf Groß Berfen	20
— Pastor Wäber in Edwahlen	12
— Apotheker Bernich in Hasenpoth	8
— Propp Wilpert in Ejurt	20
— Pastor Wolter in Durben	6
— Pastor Wolter in Zierau	12

Nodaku rahditajs.

Preekšrunna = = = lappâ v.

Pirma dalka.

No daschadahm leetahm, kas papreekšch irr jassin un
jaapghda, pirms tu gribbi bittes turreht.

1. nodalka, kas labbi wehrâ jaleef = lappâ 1.
2. — No tahm bittehm, wissu ziltim un
darbeem = = = — 8.
3. — No bischu-kurwjeem jeb salmu-kohzeem — 12.
4. — Ka bischu kurwjus buhs taifihht — 14.
5. — No gredseem, palahdehm un pa-
kurwjeem = = = — 17.
6. — No bischu harribas = = = — 18.
7. — Kur un sam bittes labbi weeschahs — 21.
8. — Mahzibas preekšch teem, kas gribb bit-
tes pirkt = = = — 22.
9. — Bischu dahrs = = = — 24.

Ohtra dalka.

Kas no weenas pawaffaras lihds ohtraf pee bittehm
jadarra.

1. nodalka, tee kurwji pawaffarâ irr jaismehsch lappâ 29.
2. — No tahs ohtras ismehschanas kēfberu-
seedu laika = = = — 32.

VIII

3. nobakka. No perreschanas = Iappà 34.
4. — Kalabb tahs bittes daudfreif zirmiaus
ismett = = = — 36.
5. — No bischu = ehdinafchanas = — 37.
6. — Kad un kurreðs kurwies buhs ehbinah — 39.
7. — Bittes no weena kurwja eefsch ohtru
eedsiht , = = = — 42.
8. — No kaphuru jeb behrnu schuhæem, un
kà schæe irr eeleekami, kad bittehm
buhß jaunu mahtiti no teem isper-
reht = = = — 43.
9. — Kà buhs bischu kurwjus saweenoh — 45.
10. — Kad bittes bes mahtes irr, un kà
tahdahm warr lihdseht = — 47.
11. — Kà warr bittehm lihdseht, kam ne-
augliga un ahlawa mahte irraid — 51.
12. — Kà warr tahdahm bittehm lihdseht,
kam saimes truhst, un kas tapehß ne
warr behrnus peeperreht — 52.
13. — Kà warr tahdahm bittehm lihdseht,
kurrähm wezzu un melnu waskü
dehl, jeb zeeta meddus labbad ne
tihl strahdaht = = = — 54.
14. — No kohdahm un wasku = tahrpeem — 56.
15. — No laupigahm bittehm = — 59.
16. — No zitteem bischu = eenaibneekem, pel-
lehm, dsirnekleem, skudreem, lap-
seuehm un putneem = — 62.
17. — No bischu = flimmibahm = — 64.
18. — No behrnu = laischanas jeb no spee-
teem = = = — 66.
19. — Wehl no speeteem un no ohgstoneem — 69.
20. — No buhs pee behrnu = sanemschanas
wehrà list = = = — 71.

21. nobakka. Ko buhs darriht, lad speeti (behrni)
 lohpa fajauzahs = lappà 79.
22. — Ko buhs darriht, lad behrni atkal at-
 pakkaf eet = = = — 81.
23. — Kapehz fanemtas bittes daschureif
 lihds ar wiifu mahti atkal prohjam
 eet = = = — 83.
24. — Rà warr sehrbeeneem speeteem to no-
 eefchanu aisleegt = = = — 86.
25. — Ko buhs darriht, lad speets us wez-
 jahm un fiveschahm bittehm wirfū
 mettahs = = = — 87.
26. — Rà warr bittehm leegt, ta par dauds
 behrnus ne laisch = = = — 88.
27. — No paschdarrinateem speeteem — 90.
28. — No filla gannekteem = = = — 92.
29. — No meddus = isgreeschanas jeb raudsi-
 fchanas = = = — 94.
30. — Zif kurwjus woi lohfus buhs prahti-
 gam bittineefam turreht — 100.
31. — No bischu = lohpfchanas seemè — 103.

Peeliefums.

1. Meddu tezzinaht = = = — 106.
2. Meddus = allu bruhweht = = = — 108.
3. Jhfs darbu = rahditajs pehz mehnescheem — 110.

Bildes isstahstifchana.

1. Irr weens kurwis, kà wünsch no ahrenes isstatahs un us to dehli ar tscheträhm kahjahm stahw. Das iseijams zaurums irr ar schkehrfa-plauktinu puff aischauts.
2. Irr kurwis, kas us palahdi stahw, un kur warr redfeht, kà tas iseeschanas galdinfeh ar to wirfgalla naglu flihpí peewilfts, tanni kurojã stahw.
3. Irr palahde ar farou appaku zaurumu.
4. Irr ta eebahschama schkippelichte ar wirfgalla naglu.
5. Irr zitta eebahschama schkippelichte ar fahnu-dehli-tehm un schkehrfa-plauktinu.
6. Irr tas wirfgalla zaureijams naglis ar farou galwu.
7. Irr krahtinfeh.

Weens gudris bischu = kohpejs Pruh-
schu = semmê wahzeefchu wallodâ weenu
masu grahmatu irr lizzis rakstôs eespeest,
kurrâ wiasch wissu darbu, kas gare bit-
tehm jadsihwo, skaidri apraksta un tà
mahza, kâ wiasch pats ilgus gaddus to
strahdajis un ismehginajis irraid. Schis
bittineeks irr daudseem pasihstams, un
winnam ta bischu kohpschana jo deenas
jo wairak isdohdahs. Wissi, kas to
pasihst, sinn ka wiasch neds neekus, neds
mellus sawâ grahmatinâ runna, un daudf
arraj, kas pee winnu mahzijuschees, tag-
gad jau simtkahrtigus auglus pee schi
darbina panahf. Wiasch arri pats sa-
wu

wu grahmatu Leifchu wallodá pahrtulfo-
jis un zaur to dauds zilwefus jo gudrus
irr darrijis. Talabb es esmu apnehmees
fcho grahmatu arri teem Latweefcheem
par labbu, muhsu wallodá pahrtulfoht
un rakstós isdoht. Kas to ar prahtu
lassihš, un tam wairak klausihš, ne kà
wezzahm pasaklahm, jeb mahnu tizzi-
bahm, tam labbi klahfees, un winsch pee
faweem putnineem tik lehti truhkumu
un nelaimi ne redsehš.

Bittes warr turreht, woi meschâ,
woi dahrsôs. Meschâ winnas drawâs
ween tohp turretas, bet dahrsôs winnas
us treijadu wihsî warr kohpt. 1) Ka-
stôs, kas ihpafchôs namminôs stahw. 2)
Kurwjôs. 3) Kohkôs jeb strohpôs.
Ta pirma wihsî irr labba preefsch muisch-
neekem, kas snikkeri warr makfahnt, un
nam-

nammus buweht, bet furwji irr tee ihsti
 bischu-nammi preefsch arraju=laudim, jo
 pirms ka weens kohks tohp mescha no=
 zirsts, pahrwests un isdehts, trihs bran=
 gus furwjus warr aisfrahsmi nopiht.

Schi grahmata tapehz wisswairak to
 bischu=kohpschanu eefsch furwjeem mahza.
 Bet tomehr ikweens bischu = draugs to
 warr walkaht; jo tas gan drihs alga ween,
 woi ta meddus = faimite strohpôs jeb woi
 ta furwjôs dsihwo. Kam jau strohpi
 jeb kohki irr, tas lai tohs ne atstahj. Bet
 kas tikkai nu gribb bittes eeteektees, tas
 labbaki darr, kad winsch pehz schihs mah=
 zibas furwjus taifa. Ir tee, kam kohki
 irr, dauds sweschas un gudras leetas schè
 atraddihs. Dasch tahm negribbehhs tiz=
 zeh; bet ka winsch pahrleezinatohs, lai
 winsch tik pee weena kohka ween tahs
 meh=

mehgina; gan winsch atraddihš, woi
melli buhš, woi ne.

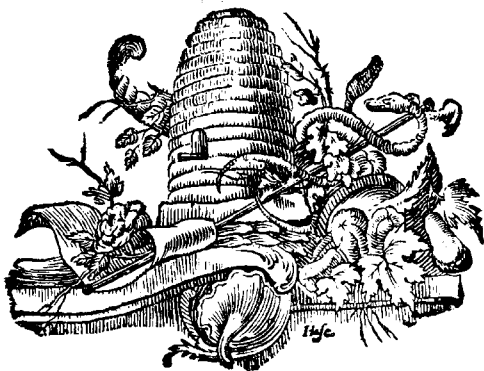
Ta bischu=koypschana eefsch furwjeem
ne kahda jauna usnemfchana newaid.
Ta jau irr wezza un wezza, un femm sin-
nama leeta.

Weidsoht es wehl teem bitteneekeem no
mannas draudses, un wisseem zitteem
prahtigeem laudim, kas pee man gribb
pee=eet, apfohlu, teem tahdu furwju un
wiffu, kas tur flahht peederr, rahdiht
ka winneem ta mahziba schihš grahmatas
jo saprohtama taptu. Ikweens lai droh-
schi pee mannim nahk, es tam ar mihku
sirdi un labpraht wiffu gribbu isstahstiht,
fo winsch no tahm bildehm jeb arri no
tahš grahmatas ne warr saprast. Ik-
weens atraddihš, ka es esmu

wiffu arraju=lauschu firfnigs draugs

Kr. Wr. Launig.

Bifchu = grammatina.

Pirma dalka.

No daschadahm leetahm, kas
papreeksch irr jasinn un jaapgah-
da, pirms tu gribbi bittes
turreht.

Pirma nodalka.

Kas labbi wehrâ jaleek.

Schè nu tew, mihkais latweeti, weena
grahmatina kureà tu warri mahjirees
tà bittes kohpt, ka tew teeſcham augli no
tahm atlezz.

Deems no muhsu semmites ifgaddus dauds wairak meddus un wakfa eefsch tahm puffitehm leef usaugt, ne kà mehs taggad eedab-óujam, bet kad bífchu newa, kas tew to faneff, tad wiffadi dunduri, un taurini, lapsenes, kamini, muschas un skudras scho Deewa swehtibu tewim preefsch muttes aisrauj, tu neka no tahs ne dabbu, un dasch labs schellingis tawà kabata ne nahf, fo tu tomehr pelniht warretu.

Wiff, fo tu pilsfatà pahrdohdi, tawi wehríchi un zahfi, tawas awis, zuhkas un sohkas, tawa labbiba, tawu dahrsu augfi, wiff tew daschu gruhru sohlu, daschadu fird-ehstu makfa, pirms tu to warri aiswest un isdoht; laufs irr kohpjams, lohps irr mittinajams, bet fo tew makfa bittes? — Neka. Tahs few paschas mittina, fur winnas eet, ne paleef zefsch, fur winnas nemm, ne paleef rohbs, un tahs to weetinu, fo tu tahm dohdi, tew jo baggatigi atmakfa, ne kà kad tew puhri us to augtu. Un tomehr tif mas bífchu muhsu baggatà tehwu semmé. — Kà tas nahfahs? — Tas nahfahs, kad tee laudis ne proht, garr tahm darbotees. Tas irr ta weeniga waina.

Difsch

Difch darbs pee bischu kohpſchanas ne-
waid nedſ arri leela gudriba tur klaht waija-
ga. Kad tikkai tas zilweks to prahtu, fo
Deews tam dewis irr, pareſi walka, tad
jau gan. Wet ir to daudſ laudis ne grihb
darriht.

Dafch labs gan dohma:

Pee bittehm wairak ne waisaga, ka
labba laime, jeb Deewa ſwehtiba. Kad
Deews dohd, tad irr; bet kad winſch jau
ne dohd, tad arri wiſſa gudriba ne geld.

Sinnams, bes Deewa ſwehtibas ne
ſahds darbs ne isdohdahs. Wet woi tad
Deews to ſlinku, jeb to mulku tapatt ſwehti,
ka to tſchaklu un gudru? Ak ne. Ze irr
Drawneeka Jahnis. Tas itgaddus labbu
naudu pelna no bittehm ween. Winna faimi-
nam Schohgmalla Indrikkam arri bittes,
bet fo winſch pelna? Gan drihs itt ne ka.
Ze nu tee laudis daudſina: kas Jahnim
ſaiſch? Tam labba laime, tam tee putnini
pee rohkas eet; jeb wehl: winſch tahdas ſah-
les jeb tahdus wahrduſ ſinn, kas labbi pee
bittehm derr. Ak juhs mulki! Jahnis ſa-

was bittes pareisi kohp un Indrikkis to ne darr, talabb winnam weefhahs un schim gahnahs. Woi juhs to ne redsat? —

Sits atkal dohma:

Jo wairak bittes man buhs, jo labz bak; par dauds ne weens ne warr-turreht.

Urriidsan newa teef. Klausees: Punduz ra Nökkels no sawa tehwa desmits brangus kohfus dabbuja. Winna tehws bija Pundura Jehkabs wahrda, un wairak ifgaddus ne turreja fa schohs desmits kohfus. No teem winsch arri ifgaddus diwidemits lihof trihsdesmit appaleem dahlderem pelnija. Kad nu Jehkabs nomirre, tad Nökkels dohmaja: Mans nelaika tehws no desmits kohkeem irr trihsdesmits dahlderus pelnijis; es gribbu diwidemits turreht, tad man buhs feschdesmits dahlderus ifgadda. Ko winsch darrija? winsch nahfoscha gadda desmits jaunus speetus usnehme, un tohs ar to meddu no teem wez-zeem kohkeem mittinaja. Tai gadda winsch itt ne fo ne pelnija. Wet, fazzija winsch, tas ne faisch neneefa, gan tas man ar augleem atkal atnahs! Wet kas notikke? Tai gad-

gaddâ bij garra seema un stiprais fals. Zahs bittes bij dauds ehdufchi, tomehr ne weens fohks wehl ne bij isnihzis. Bet tas pawaf-fars arri bij aufjts un wehrains, teem put-nineem ne patikka laukâ eet, un us tahm ret-tahm puſſkehym dauds meddus ne bij meddams. Zahs bittes perreja un ehde ween. Prett Zahneem, kad tee behrni bij isperreti, mittekla waijadseja, bet wairs ne bij. Nu bads zehlahs. Zahs bittes famus behrnus no fohkeem dsinne ahrâ. Gan Mikkels gribbeja palihdseht, bet kas deme? Zai gaddâ ir parfeltu ne warreja meddu dabbuht. Preeksch Zahneem winnam jau 12 fohki baddâ ismirre. No tschetreem tahs bittes weenâ jaukâ fultâ deenâ wiffas us weenreis isgahje, tufschus schuhnus un puffmirruschus behrnus ween atstahdamas. In no teem tschetreem fohkeem, kas winnam wehl atlikke, trihs bes mahititehm (tehwineem) palikke, un arri isnihke, un tà winſch tik weenu paschu fohku no wiffeem diwidefmits paturreja. Zas gads, kas nu nahje, bij ittin isdewigs bischu gads. Deers deme labbu laifu un barribu papilnam

nam. Bet ko tas Mikkeliam lihðseja? Zufchi kohki ween winnam bija. Buhtu winsch, kà tas nelaifa tehws, tik defmits paturrejis, winsch schohs jo lehtaki buhtu iswiljis, jo winnam preefsch teem defmits ohtruteef mittekta buhtu bijis ne kà preefsch teem diwidefmiteem, un wassarâ winna bittes tomehr buhtu no jauna krahjuschas un arri kas sinn speetus laiduschas. Bet nu Mikkelis zaur sawu negudribu wissu paspehleja. Kas litte winnam wairaf turreht ne kà taî weetâ warreja barrotees?

Zee mahau-tizzigi kaimini tà runnaja: Nè, Mikkeli, kà tahs bittes sawam nelaifa fungam pakkal eet. Skahdi par sawu darbu, tewim tahs jau ne isdohsees. Mikkelis teem tizzeja, apnikke bittes kohpt un gan drihs ne weenu kohku wairs ne turreja.

Zahdi Mikkeli deewsgan muhsu semmé? Rà tad gan warr bittes un meddus rastees? Zee laudis ne tizz ka bittes irr peekohpjas; dasch fakka: Woi tad muhsu tehwi un tehwi tehwi to irr darrijschi, un teem toz mehr meddus papilnam bijis! — Zeesa irr;

irr; bet fà bij wezzôs laifôs? Tur mesch un mesch ween bija; fur meh's taggad sehjam, arram un plaujam, tur muhsu tehwi tehwi lahtschus un wilkus meddija, tur wiff ar fruhmeem un fillu bij apaudsis. Tad arri tahm bittehm lehtaki bij mittinahtes. Bet taggad tas tà wairs newaid. Tew jakohp tawas bittes, ja tu no tahm gibbi augtus redseht, bet tad tewim arri wairaf no winnahm buhs ne fà taweem tehwi tehweem.

Trihs leetas peederr pee labbas isdohschanas to bischu:

1. Tahda weeta, fur labba barriba rohnahs.
2. Labs un jauks Deewa laifs, fa tas putninsch warr iseet, sedus nemt un pahreet.
3. Bischu gudriba, fa tu sinni winnahm palihdseht, un winnu labbumu apgahdaht.

To weetu un to labbu laifu, to Deews ween warr eedoht, bet to gudribu, fas waijaga, to warri tu no schihs grammatinas mahzitees. To, fo palihds labba weeta un jauks laifs,

laifs, kad tu no ta darba ne fo ne prohti, un ne sunni kà schis putniņsch irr šlīstā laikā kōhpjams un usturrams.

Ļassi tapeh̄j, mans draugs, un darri peh̄j manneem wahrdeem, tas tew ne buhs schehl, un Deems temi pee tamu darbu šwehrihs.

Ohtra nodakka.

No tahm bittehm, winnu ziltim,
un darbeem.

Wassarā tu ikkatrā labbā drawā treijabas
bittes atrohdi:

1. Bišchu mahtiti.
2. Trannus.
3. Darba bittes jeb meddigas bittes.

1) La mahtite, (ko zitti tehvu jeb tehwinu šauj,) irr ta waldineeze to bišchu. Winnā irr garraka ne kà ta zitta šaime, un kōhšchi špihd, winnai irr ihši špaheni un ruddas kashjas. Kaut winnai arri dsellons, tomehr ta leh i ne dsell. Winnas darbs irr, ka tai no pawassaras eeshkuma lihds jaunam Jehkabam ikdeenas 10 lihds 50 pautinus jadehj.

dehj. Schee papreefsch par fahpureem jeb zirmineem tohp, tad par kuhniksheem, no kurreem pehz galla tahs bittes iskuhnojahs. Zaur to mahytiti wiff tas kohks tohp üstur-rehts; fad winna ismirst bes pauteem no kurreem atkal jaunu mahytiti warr isperreht, tad wiffa drawa isnihkst, faut wehl tif pilna buhtu. Zà fà ta mahyrite wairs ne dehj, ta faine taifahs, no teem pehdigeem pauteem jaunas mahytes isperreht. Tomehr tahs bittes wairaf ne fà weenu paschu mahytiti sawà draudse ne zeehsch. Tahs zittas moi ar jaunem speeteem iseeet laufà, moi tohp noreetas. Pehz Jehkabu tadehl brihscham nokautas mahytites preefsch strohpem warr atrast. Tad jau tu warri manniht, fa tahdas bittes schi gaddà speetus wairs ne laidihs.

2) Tee tranni irr tahs dischas spalwainas bittes, fas ap deenas widdus laika preefsch tahm drawahm spindele un trohkfni darra. Tee irr tee ihsti bischu-tehwini, fas ar to mahytiti apwaisflohahs, tee lappu mehnefi tohp isperrehti, un meddu ne buht ne darrina. Winneem arri dsellons newaid, un
tee

tee rubdeni no tahm darba bittehm, kab tahm wessela mahtite irr, wissi tohp apkauti.

3) Tahs darba bittes irr tahs wissmasafas, un tahs maifes gahdneejes un darbineejes preefsch wissas faines; jo ta mahtite un tee tranni tikkai to waislu apgahda.

Tahs darba bittes faness: 1) wasku, 2) meddu, 3) seedu pihschli, 4) un pikki.

(1) Tas wasks teemôs fwihninôs winnahm pakkat isfwihst, un no ta winnas tahs fanninas darra, ir preefsch meddu, ir preefsch teem behrneem; tahs masas fanninas preefsch tahm darba bittehm, tahs leelafas preefsch teem tranneem. Preefsch mahtites isperrefchanas winnas darra ihpafchu jo leelafu fanninu, fas gan drihs kà sibhe isfkattahs.

(2) To meddu winnas no teem kohku seedeem un tahm pukkehbm zaur sibschanu iswelf, sawâ meddus-fungihiti paturr, un mahjâs pahrnahkufchas atkal tannis fanninâs islaisch.

(3) To seedu-pihschli winnas arri no seedeem un pukkehbm lassa, un ar tahm pafkas kahjahm pahrneff. Mahjâs to flappina,

na, un tà kà mihtlu kanninàs mihtzi few un teem behrneem par barribu.

4) To pikki jeb fwikkì (fo arridsan puffwafku faukt warrehtu, un fo zitti gohschu-wafku, zitti wehl sawadi fauz,) winnas no fwekkaineem pumpurihfcheem un jaunahm lappahm kalassa. Ar to tee schuhni tohp kà ar lihmi jeb klichsteri peelippinahti un winnu nams wiffur aismuhrehts un aistaisihts, fur zaurums jeb schkirbas rohnahs, ka neds leetus, neds aufstums, neds tahrpi pee-eet un ffahdi darriht warr. Tas bittineefs, kas arri dahrsneeku-ammatu proht, schahdu pikki, kas pee isgreeschanas rohnahs, kà gattawu pohtwafku warr bruhkehht.

Tahs bittes irr gauschi spohdri putnini, kas tohti schkihsti turrahs. Paschâ semâ winnas sawu nammu labprahht ar fuhdeem ne apgahna; tik wiffstiprakâ fallâ winnas fewis labbad no kohka ne iseet. Winnas arri wiffu neskaidrumu, un wiffus mirronus isneff un ahrâ ismett. Zittas arri weenumehr us wakti stahw un tahs zittas pee-fauz, kad kas noteef. Ruddeni winnas tohs trannus no-reij,

reij, tad to kohku woi kurwi itt zeeti aismuhre, un pehz wisseem fcheem darbeem arri ees duffeht.

Bet ilgi winnas ne dsihwo; fals un flapjums dauds nokauj. Tee masi un sikhki spahrnini tahs arridsan ilgi ne warr panest, tahs fchurp turp pee semmes friht un retti atspirgstahs. Ta mahtite ilgaki pee dsihwibas warr palikt. Kad ikdeenahs bittes atstahj tad tomehr arri ikdeenahs jauni behrni tohp perrehti un tas truhkums tohp pildihst. Lew warr wezs kohks buht, bet ta fahme eekschà tomehr newaid wezzaka fà weenu paschu gaddu.

Trefcha nodatta.

No bischu=furwjeem jeb falmu=fohzeem.

Tahs wiffulabbakas bischu-mahjas preeksch arraja-kaudim irraid kurwji. Tee irr labbaki ne fà strohpi, kohki un drawas. Kalabb? to es tew teifschu:

- 1) Kurwji seemas laikà irr jo filtaki, un waffarà jo dsestraki.

2)

- 2) Kurwji irr lehti ſchurp turp neſſami,
un tas irr labba leeta ſpeetu-laiſà.
- 3) Kurwji ne maſſa dauds un dauds ruh-
mes ne aisknem. *)
- 4) Kurwjôs tahs bittes jo labpraht ſtrahda.
- 5) Kurwjôs tee ſchuhni labbaki turr un tik
lehti ne nofriht.
- 6) Kurwji irr lehti ispoſſchami.
- 7) Kurwjôs tas meddus labbaki ſtahw.
- 8) Kurwjôs tahs bittes irr labbak paglab-
bajamas preeſſch kammineem un laupi-
gahm bittehm.
- 9) Kurwjôs tu warri tahm bittehm ruhmi
doht zif tew tihf.
- 10) Kurwjôs tu warri lehti ſinnah, woi
tawas bittes dauds woi maſ irr krahu-
ſchas. Pazell magkeniht to kurwju ar
to dehli, tad gruhtums tew to mahjihš.
To kurwju arri warr ar wiſſahm bittehm
un meddu noſwert.

Wiſſi

- *) Zif dahrgi taagad tee meſchi! Zif dauds weens
lahs reſnš ohſoſ jeb zits lohš maſſa! Zif lai-
ſa iſeet, tamehr tas tohp noziršš, pahweſšš un
iſdehtšš! Wet kurwjuš tu warri ſeemas-laiſà ta-
wšš mahjāšš nojihht zif gribbedams.

Wisseem bittineekeem waijadsehtu furw-
jus turreht, ne drawas, jeb fohkus, stroh-
pus un fohfulus. Tapedz es schinni grahma-
tâ wissuwairak no furwjeem runnaschu.

Zettorta nodakka.

Râ bischu-furwji irr taisami.

(Pee schis nodakkas apflatti to preekshaju bildi.)

Weens bischu furwis tohp no skaidreem,
fauseem, garreem salmeem ar floggfnehm itt
zeeti nopihts. Itweens pinnejs woi krettulu-
taisitais to darbu lehti eenems. Geshaji no
augshenes, un pinn to bes leela wehdera, tif
ar masu lihkumu, tâ ka winsh augsham nedf
ar leelu tshukkuru, nedf platti, bet pamasih-
tinam un appali faeet. It wirsû zaurums
paleef. Labs furwis no eefshenes diwi peh-
das augsts un puffohtras pehdas plats irr;
trihš tullus no appakshajas mallas eegreesi to
iseijamu zaurumu, kas warr trihš tullus
plats un puffohtrus tullus augsts buht. Kad
tas irr gattaws, tad noschekel no fausa egles-
malka leelu skaidu no pirksts resnuma, un is-
grees

grees to tà, ka ta fà fchkippehhte isfkattahs. (raugi No. 5.) Schai waijaga diwi pehdas garrai buht; teemgallà peegreesi tai flihpü fpizji, widdü lai 3 tullus un refgallà 5 lihdsf 6 tullus platta paleef. Echo fchkippehhti wehl labbaki tà warr fataisihht, fà 6ta bildite rahda. Usnaglo winnai pee fattras mallas preefschâ weenu teewu dehliti. Schinnis dehlitës eegrees rohbinu, lai weens fchkehrsa plauktinsch eepasse. Ar fcho fchkehrsa plauktinu to iseijamu zaurumu un wiffu kuroju warr usdarriht un aisdarriht, fà tew tihf, un tas preefsch laupigahm bittehm labbi irr. Bet tam plauktinam appafschâ arri zauruminsch jaegreesch, ka diwi bittes warr zaur eet, kad winsch arri aistaisihts irr. To wiffu tu warri no tahs bildites fapraft. — Gebahsi nu to fchkippehhti jeb galdinu, kam widdü tshetrstuhrigs zaurums irr, zaur to iseijamu zaurumu tannî kurojâ, bet tà flihpi, fà tas affais teemgals puffohtrus fprihschus no wirfuma zaur teem fahmeem atkal zaur eet; appafschâ tam galdinam pee ta zauruma waijaga it flahht gulleht. Kad tas irr darrihts,
 tad

tad eebahsi zaur to zaurumu, kas itt wirsû pee ta furwja, un zaur ta galdina widdus zaurumu, weenu mehraini refnu kohzinu, kas gan drihs kà nagle isfkattahs. Pee weena galla waijaga schim kohzinam galwu peegreest, fa tas zaurums apklahts taptu, un pee ohtra waijaga to ar pulki jeb kihli zeeti pee ta galdina peewilft, fa schis ne warr schaubitees. Wisspehdigi tu to iseijamu schkippehrti wehl warri ar nagliu pee furwja mallas peenagloht, un tanni furwi pahri schkehrsa kohzinu eetaisicht, fa teem kahreem atstutta buhtu. Nu tas furwis gattaws. Gribbi tu to wehl no pellehm isfargah, un ilgi paturreht, tad apmett to ar kalkeem un swirgsdehm, bet tikfai it plahni, fa tas falmu-pijums redsams paleef.

Zahdu gattawu furwju usleez nu us dehlehm, kas us flutscheem gull, woi ar tschetrachm kahjahm diwi pehdu augstumâ no semmes ustaisitas irraid. Preeksch leetu usleez tam zeppuru no fahmeem, un peespeedi scho wissapkahrt ar stihpu, lai wehjsch ne nopuhsch.

Masi

Masi kurwji jo leeti derr, ne fà leeli; jo tannis tahs bittes jo tšhakli strahda, agraki eefahf un wehlaki beids, jo ahtri perre, un labbaki to seemu pahrzeeſch, tapehž ka masa kurwjà knappaka ruhme un wairaf ſiltuma itraid.

Peekta nodalka.

No gredſeneem, pakurwjeem jeb palahdehm.

Zee pakurwji jeb tahs palahdes tohp appakſch teem kurwjeem likti, kad tahm bittehm ruhmes peetruhkſt. Zee pakurwji (gredſeni) tohp no ſalmeem pihti, tahs palahdes no kohka taiſitas.

Zee pakurwji jeb gredſeni warr 2 lihds 3 pehdas augsti buht, un tiſ pat platti un appaki tohp pihti fà tee kurwji irr, jo teem us winneem jaſtahw wirſu.

Zahs palahdes tohp fà zittas lahdbites no tšchetrahm ihſahm dehlehm ar dibbeni ſanaglotas. Zai dibbeni eegreeſi appaku zaurumu, fur tas kurwis warr wirſu ſtahweht.

Geekſch abbeem (tiſ labbi eekſch pakurwjeem,

jeem, fà eeffsch palahdehm) eegreesi iseijamu zaurumu, eebahsi tai tahdu schkippehzi, fà tas zettortà nodakkà mahzihts irr, un peetaifi to itt zeeti. Tawu furwju us to pakurwju jeb palahdi uslifdams, aissmehre to no Deewa puffes wiffàs mallàs un arri to wezzu iseijamu zaurumu, fà tahs bittes ne fur zittur, fà zaur to jaunu zekku ee-eet un iseet warr.

Rahro tu wairak pehz meddu, fà pehz speeteem, tad leezi tohs pakurwjus jeb tahs palahdes appafsch teem furwjeem kohku-seedu laikà. Bet gribbi tu jo labpraht speerus, ne fà meddu, tad ne leez pakurwjus preefsch Zehkaba, un darri to deenas-widdus laikà tahdà jaukà beenà, fad ta fahme us meddichanu irr isgahjufi.

Sesta nodalka.

No bischu=barribas.

Tahs bittites fawu barribu us kohku see-deem un pukkehym wiffur atrohn. Winnahm tahda smalka faohstifchana jeb minna, fà tahs us zittahm pukkehym ne nomettahs, fà us
tah-

tahdahm, fur kas irr dabujams. Jo, ne wiffas puffes irr barribas pilnas. Tahdas tuffchas nu winnas atstahj. Zitti seedi un zittas puffes tikkai maisi jeb pihschlihti dahwa, zittas meddu ween, un zittas atkal ir maisi ir meddu. Weena puffe dohd labba-fu meddu un maisi, ne kà ta ohtra, jo Deewa raddibà katra leeta fawadi irr istaisita. Tahs bittes labprahjtahs gahrdakas puffes mefle. Bet fur tahs newaid, tur winnahm arridsan ar flittakahm jateef, itt kà lohpi ar leeseem gannekteem teef, kad taufas gannibas newaid. Tapehjt arri tas meddus newa wiffas weetàs weenads, bet weenâ weetâ winschjo labbaki isfkattahs un jo gahrdaki smekke ne kà ohtrâ. Tas itt labs Pohju meddus irr tikbalts kà sneegs, un tam tahda smarscha, itt kà no dahrgahm sahlehym. Tas nahjt no teemleepu mescheem, kas tur kupli aug, un tà allaschin tas newaid bischu maina, kad tas meddus paslikts irraid, bet tas no tahm puffehym nahjt, kas tai weetâ aug. Kur daudf gahrdfullainas puffes, tur arri bittes jo wairaf meddus faneff. Kas talabb sinn tahs

ihstenas derrigas puffedes stahdiht, tam arri
jau discha bischu gudriba, un disch paligs
pee bischu kohpfchanas.

Es tew tohs kohkus un tahs puffedes un
sahles ar wahrdeem peesautschu, fo tahs bit-
tes wiffstipraki apmekle.

- 1) Kohki. Altschni, lagsdi, wihtoli,
leepas, gohbas, behrses, ohfschi, kla-
was, ohsoli, apsas, eewas, pa ehrffsch-
ki, pleederi, egles, preedes, ahbeles,
kesberu-, pluhmju, un bumbehru-koh-
ki, aweefchni, fustrini un stikkenbehres.
- 2) Puffedes un sahles. Silli wiffbuli,
Sunnu wijoles, tuhkuma sahles, gai-
labiffes, kaisla sahle, sirgu-naggi, ru-
petes woi fahrmanes, faules-fwezze,
purrenes, dadschi, baltas nahtres, pup-
pas, dseggufes feetawas, mattu-sahles,
baldrini, raudas, lawendels, ihfapes,
bischu-sahles, wehrschu mehles, funnu
mehles, gahrtes, semmes appini, ru-
dsu-puffedes, staipekle, daddaschi, dah-
bols jeb ahbolini, griffki, faulesgree-
schi, medsenes, bruhklenes, kahpostu-
rutku-

rutku- un rahjini seedi, wehshauštini,
nakiflahtes, pehrkones, maggoni, gur-
ku seedi, sirni, sinnepes.

Septita nodalla.

Kur un kam bittes labbi weeschahs.

- 1) Tur, kur barribas papilnam irraid.
Gribbi tu bittes eeteektees, tad peeluh-
ko papreeksch, moi tu tahdà weetà dših-
wo, kur apfahrt tawahm mahjahm dauds
seedunesseji un fwekkaini kohki, puk-
kainas plawas, fruhmi un sils irraid.
Tahm leetahm ne waijaga tahlak buht,
kà weerendeel juhdsu, jo tahlaki tee put-
nini labpraht ne skreij, bes ween itt
labbàs siltàs deenàs. Tad winnas arri
jo tahlaki sawu ehdumu mekle.
- 2) Tur, kur jau pahrleeku dauds bittes
ne tohp turretas. Kad tawi kaimini
apfahrt tewis jau bitteneeki irraid, tad tu
us dauds augteem ne zerre, lai taws bi-
schu dahrs arridsan itt baggatà weetà
buhstu. Woi tu puhlsfees pawelsti, woi
tu

tu tawam kaiminam truhkumu darrifsi,
 jo labbòs gaddòs jums wiffèem mafums
 buhs, mehrainòs gaddòs juhs itt ne kà
 dabbufeet, un fliftòs gaddòs bittes bad-
 dâ nihks.

Uftota nodatta.

Mahzibas preefsch teem, kas gribb
 bittes pirkt.

Bittes japehrk moi ruddeni pehz Behrtu-
 ka, moi seema, moi itt pirmejas pawassara
 deenas, kad sneegs jau atkuhst. Tad win-
 nahm zaur to wefchanu ne kahda fshahde ne
 noteef.

Bet ne gribbi tu krahpjams, tad leez
 fshahs mahzibas wehrâ:

- 1) Ne pirzi kohkus, kas flahstumâ pce
 tawahm mahjahm irr stahwejuschi. Me-
 fle labbak tahlaki bittes dabbuht. Ta
 bitte weerendeel juhdsu apfahrt medda.*)

Kad nu tas kohks flahstumâ tohp isdohts
 un

*) Bitti tomehr falka, ta winnas lihds juhdsu elioht.

un nowests, tad tas putniash to ne manna, un arween sawu wezzu pasihstamu weetu mekle. To ne atrasdams maldahs winsh apfahyt un pirms ka ta faine to jaunu weetu irr eemannijusi, puffedsa jau allodama irr isflihdusi un pohsta gahjusi.

- 2) Ne pirzi kohku, fur tranni eeksha, lai arri weens pats tikkai buhtu.
- 3) Ne pirzi kohku bes fahpureem jeb behrneem. To fur tranni eeksha un behrni newaid, tur ne fahda mahtite, un tas kohks ne ko newa wehrts.
- 4) Ne pirzi kohku, kurrâ newaid meddus papilnam.
- 5) To fihwas un reijigas tahs bittes irr, jo labbaki. Kad pee kohka magkeniht peefitt un tahs bittes tai azzumirkli isnahk, tas irr labba fihme.
- 6) Kad bittes eeksh kohka weenumehr ruhj, wissuwairak nakti, tad tas irr kohti labs.
- 7) To jaunaks tas kohks, jo labbaks winsh irr. Jauns kohks no weena gabda, fur lab.

labba teefa meddus irr eekschâ un ar
dauds reijigahm bittehm lihds peezeem
dahldereem wehrts irraid.

Dewita nodalla.

B i f c h u = D a h r s .

Gribbi tu tawas bittes ar jaukumu ap-
fohpt, tad taiſi biſchu dahrsu, fo tu warri
aisfleht,

Jo wairak tu par barribu gahdafi, jo
wairak meddus tewim buhs. Ne dohma:
Deems jau gahda bes mannim. Tas gan
irr teef, jo tu weens pats ar desmits dahr-
seem ne warretu tawahm bittehm tik dauds ſa-
gahdaht, kâ Deems winnahm ſataiſa. Bet
zaur tawu gahdaschanu tu warri winnu lab-
bumu wairoht, tu warri winnahm, tâ ſak-
foht tumumâ galdu flahht, un tahm maſahm
ſtrahdneezehm to darbinu paweeclinahht.

Ikweenam ſaimneekam ne ta walla, nedſ
ta ruhme irr, ihpaſchu dahrsu taiſiht. Kas to
nu ne warr, lai tas tikkai ſchahs mahzibas
wehrâ leef, kas arri teem peederr, kam ta
kurw.

kurwju buhſchana ne patihk un kas labbaſ pee
tahs wezzas wihses paleek.

- 1) Bittehm jaſtahw ſauſà, ſkaidrà, ruh-
migà un kluffà meerigà weetà, kur ne
tohp dauds ſtaigahs, braukts, ahme-
rehts, bambahs jeb klabbinahts.
- 2) Bittehm ne irr jaſtahw zellmallàs, pee
ſchkuhneem, rijahm, laidareem un juh-
ku kuhstim, arri ne pajumtà pee iſtabas.
Tur newaid meers, tur ſlikta ſmakka un
pelles wiſſai eemahjojahs.
- 3) Ta labbaka weeta irr preekſch weena
iſtabas lohga; tur leez tamus kohkus,
un wihi labbu ſtipru rikku ſchohgu ap-
kahrt. Tad tew tik lehti blehdibas ne
notiks, un wiſſwairak ſpeetu laikà tew
lehtha uſtraudſiſchana.
- 4) Tu iſſkreijamu puffi greeſ arween prett
rihta woi prett deenas-widdus, muh-
ſcham ne prett ſeemeta jeb wakkara puſ-
ſes. Augſti kohki newaid tik labbi kà
ſemmi, jo tee ſpeeti par augſti zellahs
un lehti prohjam eet. Bet pee kruh-
meem un ſemmeem kohkeem tee behrni
lab-

labpraht peemettahs, un irr lehti fa-
nemmani.

- 5) Dsiradini tahs bittes, un ne turri fcho
padohmu par neeku: Tahs eet upmal-
lâs, affâs, un dihfôs nodsertees, bet
kad wehjsch puhfch, jeb uhdens wilnôs
kustahs, dauds putnini tohp eerauti un
flihtst. Iszehrt teem tapeh; filliti no kah-
das nomallas jeb kahdas refnas dehles.
Ne darri to dsikkaku kâ weenu tukku, jeb
puffohtru, un leez to pee taweem bixhu
kohkeem us tschetrachm kahjahm trihs
pehdu augstumâ no semmes. Geleij
tannis ikrihtu prischu uhdeni, un mett
stohbrinus, skaidinus jeb kuhaus eef-
schâ, lai tee putnini warretu peeturre-
tees un ne flihtu. Zaur to tuhksstoschi
pee dschwibas paliks.

Bet irr tew ruhmes dahrsu taifihht, un ja
tama firds us to nessahs, tad darri tâ:

- 1) Israugees tahdu platschu, kas flahht
pee tawas istabas irr un fo tu zaur loh-
gu woi no namma warri noskattihht.
- 2) Zo gaddu papreeksch apdschwwo to, kâ
pee-

peenahfahs ar ahrflu un ezzeſcheem, un apſtahdi to ar pampateem (kartupeleem, ſemmes rahzincem) jeb apſehj to ar ſirneem woi ar kannepu, ka wiſſas niſnas ſahles un zeefas tohp isdſihtas. Pehz apſuhdo to un taiſi labbu ſchohgu apfahrt.

- 3) Tai nahkofchâ pawaffarâ ſtahdi wiſſapfahrt garr ſcho ſchohgu, daſchadus kohfus, ſas ſtipri ſeed un kurre ſeedus tahs bittes eemihl. Prett ſeemetu un puhmeni (Nordweſt) ſtahdi augſtus kohfus ween, kâ leepas, klawas, eewas, apſes, ohſchus, pihladſchus, wihtolus un zittus. Etahdi tohs ſeſchas pehdas weenu no ohtra.

Prett rihta, deenas-widdus un wafkara puffes ſtahdi tahdus kohfus, ſas ſemmi aug, kâ pluhmju, ſeſberu, bumbeheru kohfus, meſcha ahbeles, wilkudrihzeſles, blihgſnes, ſeglinus, pleeberes, Wahzſemmes kahrklus un zittus, trihs pehdas weenu no ohtra.

- 4) Apfahrt ſchohgu no ahra puffes ſehji wiſ-

wiffadas lauku puffes, abbolinus, zuhu-
ku-peenu, bischu-sables jeb melissu,
maggonus un zittas.

5) To dahrsa platschu eedalli tſchetràs jeb
ſeſchàs tſchetrſtuhrigàs dallàs. Lai ſtarp
tahm gangi paleek un apſtahdi tohs gan-
gus ar ſtikkenbehrehm jeb kriſdohrehm,
ar ſuſtrenehm, un wiſſlabbaki ar awek-
ſneem. Tòs platſchòs ſtahdi pohtetas
ahbeles, bumbehru un kſeſberu kohkus,
15 pehdas weenu no ohtra, un eefehj to
kohku ſtarpà lawendelu, ſaules ſwezzi,
mehtres, ihsapes, ſinnepes, trimjohles,
lauku eglites, maggonus, faulu ſahli,
un wehl zittas puffes.

6) Turri to dahrsu ſkaidru no niſnahm
ſahlehm, tad tew buhs diwſahrtigs aug-
lis. Wirmankahrtan tu tahs ohgas
warreſi isdoht, un ohtrankahrtan tawas
bittes muhſcham tuffchas ne pahrees,
un tew buhs meddus papilnam. Win-
nahm arri klahumà buhs patwehrums,
kad wehtras dehl tahm ne tiſt taſlu, woi
us klaijumu iſeet. Wehrmeles, pee-
nai.

naines un kummeles (kummelīdži)
 preekš bittehm irr šķahdigas šahles,
 kas bišhu dahrsōs irr isdeldejamas ; jo
 tahs bittes winnu šmakku ne panēš.

Ohtra dalka.

Kas no weenas pawassarās
 lihds ohtrai pee bittehm ja-
 darra.

Pirma nodalka.

Tee kurwji pawassarā irr jaismehš.

Tā kā šaules starri magkeniht šiltaki met-
 tahs un pawassara klahu nahk , tahs bittes
 tuhliht eesahk kustetees un laukā eet. Tad to
 isškreijamu zaurumu , kam wišsu zauru seemu
 buhs walkā šahweht , no Deewa puffes ne
 waijaga aistaišiht , jo tad tahs bittes kohti
 gribbahs laukā isdirstees , un to ne buhs win-
 nahm leegt. Labbaki lai kahda retta bitte no-
 šalst,

falst, ne kà tee fuhdi us teem fchuhneem paleef.

Gribbi tu par tawahm bittehm gahdaht, tad leez dehliti preefch to iseijamu zaurumu, un pataifi ehnu, ka tas faules fultums tahs bittes us laukà iseechyanu ne peewill. Bet to sneegu dahrsà tu warri ar akfelehm, jeb ar pellu aptaisiht. Tad winfch ahtraki kuhst, un tahs bittes tif leyti nefastingst.

Bet kad jau tas sneegs irr nokuffis, un tas laiks kohfch un rahms irr, tad nemm tarous furwjus ispohst jeb ismehst.

Labs bifchu kohpejs allasch famus furwjus pawassarà ispohfch.

So tahs bittes labpracht fkalidri stahw. Wassarà winnas paschas par to gahda, un ne weenu mehflinu sawà namminà ne zeefch, bet seemà winnas famus fuhdus ne fur ne warr laist, kà eefch furwja. Tapeh; seemas-laikà dauds fuhdi fakrahjahs. No teem twaikeem arri flapjums rohnahs, un katra bitte, kas sawu weetu atstahj, tad bohjà eet. La lohçi apgahnahs jeb no aukstuma mirst. Pawassarà dauds ismirruschas bittes atrohn. Talabb
tohs

tohs seemas ūhdus tīf agri, fā tīf warr ween, no teem kurojeem buhs ispoht. Ar ūcho darbu tomehr jagaida, kamehr tas laifs tīf kofsch, fā tahs isfrehjuūchas bittes ne nofalt un winūch ūkaidrā deenā, puūdeenas lai fā irr darrams. Pee tahs pirmas ismehūchanas leez to wehrā: Weens lai to kuroju pazell, un tas ohts lai wiūsus ūhdus no tahs dehes un no kuroja mallahm noflauf; irr ta dehele ūlapja, tad apūaiūi to ar ūaufahm akūelehm, un tad noleez to kuroju atkal tā fā winūch seemā bij ūtahwejis, un aiūmehre winnu arri tā fā bija. Bet wiūsu to darri pamafam ween fā tu tahs bittes ne isbaiditu. To dehli tu arriūsan warri ar wiūseem ūhdem pagallam atnemt un zittu ūaufu dehli weetā liūt.

Leez labbi ūinnā woi dauds woi mag miruūchu biūchu buhūi atraddis. Pehz nu apmekle ikdeenas tawu biūchu draudūi un eūfi usmannigs fā winnas ūrahda, woi pulkā woi retti no kurojeem isūfreiij, woi ūtipri ūrahda woi ne, woi dauds seedus neū woi ne, un woi ne ūahds trans redūams.

Tā jau no ūkattifchanas warr nojehgt, fā
fā.

fatram furwjam klahjahs, un ohtrâ ismeh-
fchanas lahgâ warr sinnah, pehz to wiſſuwai-
raſ irr jaſkattahs.

Ohtra nodalka.

No tahs ohtras furwju = ismehfcha-
nas kſeberu = ſeedu laikâ.

Kad kirſchu (kſeberu) kohki ſeed, jeb kad
tahs pawaffaras deenas jau paſtahwigi ſiltas
mettahs, tad buhs tohs furwjuſ ohtrâ reiſe
iſpohſt, un labbi wiſſas leetas apſkattiht.

Mu jarauga woi daudſ woi mag biſchu, un
daudſ woi mag meddus tai furwja irraid, un
kähds tas meddus, woi wiſch ſkaidrs, woi
graudains, jeb woi zeets irraid.

Wiſſi neſkaidri, appellehti, ſapuüſchi
ſchuhni, kaſ ſalli iſkattahs, ir tahdi, fur
apſprahgufchas bittes eekſchâ, un kurrâs tas
meddus irr zeets tappis, nohſt jagreeſch, un
newa japamett. Katru iſgreeſchamu ſchuh-
nu atpohſt labbi un ſkaidri no mallas, ka tee
waſka-tahrpi ne warr pee-eet. Widdü tu
wairak warri atlikt, ne kâ pee mallas. To

lau-

lauka mallu un wiſſas ſchirbinas, kas tai behlē irr, iſkaſſi ſkaidri un noſlauk ar ſpahrunu, jo tur daudſreis zeena tahrpu-pauti no pehrnaja gadda buht. To ispoḥſtu neſkaidribu ne mett ſemmē, bet ſaſlauk to weenā traukā, un aisneſſ to tahtu noḥſt; jo gittadi tee waſka-tahrpi tomehr atpakkal leen.

Utrohdi tu kaḥdā kurwjà trannus, (lai arri weens weenigs buhtu) kas ſeemā irr ismittinaḥti, tad wiannam mahte newaid; un tew jadarra peḥj to 10. nodalku, lappā 47.

Ismekle arri woi tai kurwjà behrni jeb žirmini irr. Kad žirmini rohnahs, un tahs bittes tomehr kà noſkummuſchas ſkreen, tad ta mainā woi pee teem wezžeem melneem kaḥreem, woi pee waſka-tahrpeem, kas jau ee-gahjuſchi. No ta laſſi to 13. un 14. nodalku lappā 54 un 56.

Kad tee koḥki jeb kurwoji ismekleti un ispoḥſti, tad aistaiſi tohs atkul itt zeeti, (wiſ-ſuwairak tohs, kam maſa ſaime) un pamett tif to iſſkreijamu žaurumu (jeb gaḥti) waſkam. Zeem ſipreem koḥkeem un kurwojeem wehlweenu žauruminku warr pameſt.

Nu irr tas mebdijams laiks, kamehr plawâs un laufôs puķķes seed. Bet nu arri tas perrejams laiks.

Trefcha nodakka.

No perrefchanaš.

Ēa mahte, pirmâ pawaffarâ eefahfdama, ikdeenas pautus dehj, bet tikkai ſkaidrâs un ſpohſchâs kanninâs. Ēalabb tahs wezjas un neſkaidras waijaga isgreest, ka tahm bittehm ruhmes buhtu, jaunus eefchuht. Ne effi tu laikâ tohs melnus ſchuhnus isgreesis, tad ta mahte katrâ kanninâ 2 lihds 3 pautus dehj; bet pehĵ, kad tahs zittas bittes jaunus kanninas ne darra, winna apnihtst ilgodamees, ahrâ ſkreen, un wiſſas bittes tai pakkat eet.

No ta pauta, ko ta mahte dehj, zirminſch tohp, kas papreekſch gullu gull, pehĵ ſtahwu ſtahw. Irr tas zirminſch jeb ſahpurs isaudsis, tad tahs bittes winna kanninu ar waſka wahku aisflehdſ. Ēa aisflehgtes winſch gull bes baribas kamehr winſch par kuhnu tohp. Ēad winſch to wahku atkal usgruhſch, un no tahm bit.

bittehm tohp ehdinahs, kamehr pats kà pilniga bitte isaug un pee darba eet.

Preeksch perreschanas dauds siltuma waijaga, wiffwairak kad mahtite irr isperrejama. Tahs bittes tapeh; arri weenadi ne perre. Siltàs deenàs un pilnà furwjâ no weena pautâ 12 deenàs bitte tohp. Bet wahjâ furwjâ un aufstàs deenàs teem ilgaka laika waijaga. Daschu brihdi 12 nebbelàs wehl no pautâ bitte ne tohp. Wehleji ruddenâ pauti tif nahkschâ pawassarâ iskuhnojahs.

Wiffi pauti, fo ta mahtite dehj, irr weenadi, bet tas newa weena alga, kurras kanninàs tee tohp dehti un kà tahs bittes to jirminu kohpj un ehdina. No teem pautem, kas tàs leelafàs kanninàs dehti tohp, tranni isnahk, no tahm masafahm kanninahm, darba-bittes. Tam pautam, kas mahtiti dohd, tahs bittes ihpaschu kanninu darrina, kas kà fihles ischaumals isfkattahs, un tam jirminam tif dauds ehdamaju dohd, ka winsch tai peldu peld. No kattrâ labba prischâ pautâ tahs bittes warr mahtiti isperreht.

Zettorta nodalka.

Kalabbad tahs bittes daudsreis zir-
minus ahrâ mett.

To winnas ne darra aplam bes padohma,
bet ar labbu sinnu wajjadsibas laikâ.

Dauds zirmineem arri dauds ehdamaja
wajjaga. Kad tas nu peetruhst, tad win-
nas to ehdeju pulku gribb masinaht, un ta-
peh3 ir masus ir dischafus zirminus ahrâ is-
mett; jo scheem wehl wairak ehdamaja wai-
jag. To nu buhs labbam bitteneekam itt ruh-
pigi aiskaweht. Tam buhs sawas bittes pee
laika ehdinahht; zittadi winfâ nedohmajohht
warr atrast, ka tahs labbakas bittes irr ap-
mirruschas, jeb ta saime kahdâ jaukâ filtâ dee-
nâ us weenreis no tahs badda-ehkas laukâ eet.

Trannu-zirmini arri daschahrt tohp is-
mesti, kad wehl ehdamajs ne peetruhst. Bet
kad tas preefch Jahneem noteek, un kad tad
arri tee isperreti tranni tohp noreeri, tad tu tee-
scham warri sinnaht, ka tas tohks tai waffarâ
ne kahdus behrnus ne laidihs.

Peek:

Peefta nodalla.

No bifchu = ehdinafchanaſ.

Wittes daudfreif irr jaehdina. Bet kad tu to ar gudribu ne padarrifi, tad tu tawahm bittehm arridsan warri zaur to ſchahdi darriht.

Tas wiſflabbakais ehdamajs irr tas meddus, kas wehl eekſch waſkeem ſtahw. Geleezi winnahm labbu gabbalu, gan winnas tau-pigi tehrehs.

Wehl labs ehdamajs irr tezzinahts un tihrs meddus, kas ar trefchu daku ſilta uh-dens irr ſchlidraks darrihts. Kad tanni uh-deni 24 ſtundas papreekſch annihfu (Sternanies) eemehrje, un ar tahbu annihfa-uhdeni to meddu fajauz, tad tahds ehdamajs tahs bittes lohti ſtiprina un us darbu ſpirdsina.

Ruhgufchu meddu muhſcham ne buhs bittehm doht, bet ja tew zits ne notiftu, tad tew to buhs papreekſch uswahrht, un winſch tahm bittehm wairs ne buhs ſchahdigs.

Newaid tewim meddus, tad arridsan ar zuffuru warr ehdinahht. Bet tas papreekſch us ſcho wihs irr tihrijams. Usteij us weenu mahr.

mahrzinu smalka zukkura puffohtru kohrtetu uhdens; uswahri to labbi un nonemm tahs puttas; kamehr wehrd, peeleez weenu pautabaltumu, un nonemm atkal tahs puttas, lihds tas zukkura-uhdens skaidrs paleef; tad glabba to weenâ blaschi preefch bruhkeshanas. Wehl labs nohtes-ehdamajs tâ tohp fataisihts: Remm labbus smalkus puhru-miltus, pataisi no teem ar uhdeni mihtlu, peemaisi magkeniht labbas priſchas meeles, mihti to, un kad irr usbreedufi, tad isjeppi krahſni weenu kuffuli. Scho ſagreesi pehz, kamehr wehl itt ſilts irraid, plahnôs reezenôs no pirſts-beefuma, apleij tohs ar labbu skaidru meddu, jeb eemehti tohs kahdu brihdi eefch meddu, ka tas labbi tai maisitê eewelkajs. Schohs reezenus nu wajaga ruddeni itt flahht pee teem waskeem ar asseem kohzineem peedurt, ka ne nokriht. Tahs bittes tohs lihds garrosim ap-ehd un tahm labbi flahjahs.

To meddus = jeb zukkura ehdamaju buhs kohka-trauzinôs ween eeleet, ar afselehm jeb skaidineem apbahrstiht, un tif flahht pee teem waskeem nolift, ka tahs bittes lehti warr pee-eet.

Wit.

Bittes ne buhs ehđinaht, kad tas gaisf wehl tik aufsts irr, ka winnas laufâ stingst. Winnas gan pee-ehđahs, bet arri dauds us weetu paleef.

Siltâs pawaffaras-deenâs, kad bittes medda, ne eelez to ehđamaju deenas-laikâ, bet tikkai prett waffaru, un ne wairak, fâ us nakts pahrtikſchanu. Ja kas atleef, isnemm to atkal asaida-laikâ.

Ja tu ne gribbi zaur ehđinaſchanu laupigas bittes peelabbinahť, tad aisſchauj pehz to kad tu to ehđamaju eelizzis effi, to zaurumu us puffi, un atdarri to atkal, kad tas ehđamajs isnemts irr.

Sesta nodaka.

Kad un furrôs furwjôs buhs
ehđinaht.

Wiſſi furwji, furrôs wairak ſaime un zirmini rohnahs, ne kâ meddus, pawaffarâ un waffarâ, kad ſlikts laifs mettahs, irr ja-ehđina.

Pee tahs ohťtras ismehſchanas (2. nod. 1.

32) tew buhs wehrâ list, zif faines gan fat-
trâ kurwâ warr buht. Ar to ehđinaſchanu
tew arri ne buhs tif ilgi gaidiht, kamehr tahs
bittes wiſſu ſawu meddu irr apeshduſchas, bet
jau laikâ buhs tew winnas apfohpt. Wiſſâs
gaddu-ſahrtâs ta lauku-barriba arri newaid
weenada. Zittâs weetâs tahm bittehm pa-
waffarâ ne ſas ne truhſt, zittâs winnas waſ-
ſarâ, zittâs ruddeni wiſſuwairak atrohn. Ir
to buhs pee ehđinaſchanas apdohmahť un weh-
râ nemt. Wehl us to Deewa-laiku jaſkat-
tahs. Iabs laiks : mohdrigas bittes. Ta-
tſchu arri noteek, ſa winnas eet un nahť, un
tomehr ne frahj; tad winnas ne ſa ne atrad-
duſchas, jeb no wehtra irr atpakkal dſihtas
tappuſchas.

Kad waffarâ weens fohzis moi zelms
ſmags irraid, tad wehl ne warr teift, ſa
daudſ meddus eekſhâ. Winſch ir no behr-
neem warr ſmags buht. Kad nu labbi ne
peerauga un ne ehđina, tad daſchubahn, ſlit-
tâ laikâ, tahds fohzis jeb zelms itt preekſch
paſchas behrenu-laiſchanas warr isniht.

Kad ſpeetu laikâ miglains un aufſts gaiſs
ir.

irraid, tad bittehm wiffai nohtigi ehdamaju jadohd. So tahds gais dauds bittes kauj, un tad tee speeti woi masi paleek, woi wehlu tohp laisti, woi arri ne buht ne nahk.

Gribbi tu tahdu kuroju ehdinahk, kas lihds appaksch pilns no behrneem irr; tad uszell winnu magkeniht no pakkatas un eeschauj to filliti jeb trauziau us pussi, ta ka ta kuroja malla us to dabbu stahweht. Daudsreis to ehdamaju arridsan ahra pee zauruma warr nolikt. So, kad ta slihta gaisa dehl, tahs zittas bittes mahjas paleek, tad par aplaupischanu newa jabehta. Zaunu speetu, kas patlabban eeliks, arri buhs ehdinahk, un wiffuwairak kad pehz to, ka winsch eeliks irraid, slihts laiks mettahs. Ja tu to ne darrisi, tad tas was bittes isklichdinadamees apmirst, un weens stiprs speets pehzgalla ittin mas paleek; jeb arri tahs bittes, kad tas nifus gais nostahjees, wiffas lihds prohjam un us meschu noeet. Labs bitteneeks tapehz allasch sawu teesu meddus apturrehs preeksch ehdinafchanas; zittadi winsch pascha labba laika ir wezas bittes, ir behrnus warr paspehleht.

Sepe:

Septita nodatta.

Bittes no weena furwja eeksch oh-
tru eedsiht.

Schis darbs irr augku-fohku seedu-laikâ darrams. Gribbi tu tawas bittes no weena furwja isdsiht, tad atnemm to wezzu furwju no sawas weetas, kwehpini to stipri, un is-greesi weenu schuhnu jeb kahru pehz ohtra, bet pamasam un ar prahtu, ka tee behrni un zirmixi ne tohp samaitati. Remm nu to oh-tru jaunu furwju, turri to augschpehdu temis preekschâ, un eekrauj tai spizzi weenu behrnu-kahru (schuhnu) pakkaŋ ohtru; pehzgalla ab-bôs schunôs leez meddus-schuhnus, un kad tee newaid, ir tukschus bet skaidrus waskus. Wiffi schee kahrixi ar pulkischeem zaur to kohzi zaur irr japeedurr, lai ne sakriht kohpâ, un pehz tee schuhni wehl tà irr jafaleef, ka tahs bittes wiffur warr zaur iseet. Nessi nu to jaunu kohzi us ta wezza furwja weetu, smelli jeb kratti no ta tahs bittes tai jaunâ furwi eef-

eefſchâ, apgreesi to itt pamasam un zell win-
nu tad us dehli ſawâ weetâ.

Warri tu to mahiti atrast, tad noſere to,
un eeleez to papreeſch tai jaunâ kurwi, tad
wiſſas bittes paſchas no ſewis pakkaſ ees. Ja
ta mahite pee isgreefchanas buhtu pohſtâ gah-
juſi, tad par to newa jabeſda, jo tahs bittes
tuhliht zittu mahiti isperre, un tâs jaunâs
mahjâs jo ſchigli ſtrahda, ne kâ tâs wezzâs.

Pehz pahru deenahm tohs nokrittufchus
wafkus buhs atſlauziht, ja niſus gaiſs zel-
tohs, tahs bittes ehdinah, un tahm eefah-
fumâ wiſſus zaurumus aiſtaifiht, bes ta wee-
na, kur winnahm jaiseet. Wehl zittas mah-
zibas no isdſihſchanas tu warri 29. nodakka,
97. un 98. lappâ atrast.

Uſtota nodakka.

No behrnu = (ſahpuru =) ſchuhneem
un kâ ſchee irr eeleefami, kad bit-
tehm buhs jaunu mahiti no teem
isperreht.

Zahdôs behrnu ſchuhnôs buhs treijadas
leetas atrast.

- 1) Itt augſcham waijaga buht aiſflehtahm behrnu kanninahm;
- 2) widdû: wakkamahm kanninahm ar zirmineem;
- 3) appakſchâ: mafeem pautineem, fas us dibbeni ſtahw.

Preekſch mahtes iſperreſchanas tahm bitetehm wairak ne waijaga, fâ weena pakſcha pautina; tomehr winnahm ne kahdas luſtes us perreſchanu newaid, kad tee zitti ſchuhni klahſt newaid. Zirminu kahrus lehti pee ta warr paſiht, ka tee wahki pahſt tahm kanninahm beesaki un jo dſeltani irr, fâ pee tahm meddus kanninahm. Schohs ſchuhnus nu tâ buhs eelikt, fâ winni papreekſch bij ſtahwejuſchi, prohti tahs aiſdarritas kanninas us augſchu, un tohs pautus appakſchâ. Sargees, ka tu tohs ſchuhnus ne ſaſpeedi, jeb ſaplohſi un leez no abbahm mallahm (drohſchibas pehſ) moi ſaufus ſkaidrus waſkus, moi tahdus ſchuhnus, fur wehl meddus eekſchâ.

Wiſſpehdigi peedure tohs ar pulkiſcheem, fas zaur to furwju zaur eet, un ſaleez tohs kahrus tâ ka weens ne gull us ohtru, un ka
tahs

tahs bittes wiffur us diwi fahrtahm warr
zaur iseet.

Dewita nodalka.

Rà buhs bischu = kurtwjus faweenohht.

Daudsfahrt tahs bittes paschas no sewis
kohpâ fa-eet — tahs bittes no weena kohja ar
tahm bittehm no kahda ohtra kohja faweenoh-
jahs. Tas irr par laimi turrams, bet tiffat
tad noteef, kad weenâ kohzi mahte newaid.
Zittas bittes nahf pee ta naschfehht un tas koh-
zis, kas par bahrinu tappis irr, to arri zeesch;
abbas bittes pasihstamas tohp, un us gallu
tas fehrdeens kurtwis pats famu meddu ais-
ness un par to tai stiprà kurtwi tohp usnemts
un'tur mahjas-weetu dabbu.

Tahdas bittes ween warr kohpâ faweenohht,
kas papreefsch jau irr pasinnufchees, un kas
ne tahlu weenas no ohtrahm irr stahwejuschas.
Bet to deenu papreefsch, deenas widdus lai-
kâ, kad dauds bittes us lauku isgahjuschas,
buh's abbus kurtwjus pahrmainohht, un tahs
bittes ar duhmeem ischfirt, kad gribb ree-
tees.

tees. Kad tas irr darrihts, tad tai ohtrā deenā us wakkaru preeſch ta kurwja, fur tahs zittas bittes eelaischamas irraid, weens palgs irr japafeds, kurra weens gals appafich to kurwju ſneeds, kas no weenas puffes magke- niht uszekams irr.

Atneſſ nu to ohtru kohzi klah̄t; isgreesi weenu ſchuhni pakkaſ ohtru; isflauf tahs bittes us to palgu, un iskratti tahs, kas buhtu eekſchā palikkufchas pahr to palgu, tad tahs bittes wiſſas tai kurwja ee-ees. To nahkamu rihtu leez to paſchu kurwju atkal us ſawu ih- ſtenu weetu.

Bet wehl labbaki tu warreſi bittes ſamee- noht, kad tu weenu moi diwi neddelas preeſch Mikkela, kad tahs bittes wairs ſeedus ne neſſ, to ſliktaku no teem kurwjeem pagallam isgree- ſiſi. Apgreesi tad to ohtru kurwju augſchpeh- du, un eelezi tai kattru isgreesu ſchuhnu ar wiſſahm bittehm, fur tik ruhme rohnahs; peedure tohs atkal zeeti ar pulkiſcheem, un iskratti wehl pehdigi wiſſas bittes no ta is- greeſta kurwja eekſch to ohtru eekſchā. Bet tas no Deewa puffes wakkara ween jadarra.

Pilns

Wils kofks jeb kurwis zittas bittes lehti ne peenemm, bet tahs tuhliht reij semmè, un pirms ne nostahjajs, lihds ka winšch wiffas sweschineezes irr isnihzinajis. Un tad nedf duhmi, nedf apflazzinaschana ar uhdeni ko palihds.

Pee bišchu kofpšchanas pawassarâ un wassarâ ir daschadas nelaimes warr notikt. Tahm bittchm labbi ne klahjajs, kad winnas stipri ne dšihwo, seedus ne neff, retti iseet un ee-eet, pee zauruma bes darba šapulzejajs, jeb nemeerigas šchurp turp škraida. Bet tad tew buhs usluhkoht, un ismekleht, kas winnahm kaisch. Tew tās nahkamās nodalkās taps mahzihts, kas winnu leelakas kaites irr, un kâ tahm warr palihdseht.

Defmita nodalka.

Kad bittes bes mahtes irr, un kâ tahdahm warr lihdsseht.

Ta mahtite ikdeenas pautus dehj, un to šaimi weena patti usturr. Tohp winna šlimina jeb wezza, tad tahs bittes no teem wiff-
jau-

jaunakeem pautem zittas mahtes isperre, un weenu no tahm par jaunu waldineezi eezeff. Bet kad ta mahte seemâ mirst, kad ne kahds pauts newaid, jeb waffarâ, bes ka winna irr dehjufi, tad tahs bittes ne warr perreht, un us nihffchanu dohdahs.

I. Kâ warr to pasiht, kad weens kohks jeb kurwis bes mahtes irr?

- 1) Tahs bittes labbi ne strahda, bet flin-fas rahdahs.
- 2) Winnas iseedamas ne skreen teefcham prohjam, bet gan drihs par labbu, gan drihs par freifu rohku mettahs, itt fâ ne sinnadamas, fo buhs darriht.
- 3) Winnas arri ahtri atpakka nahf, un us plauktu bes darba kawedamees apfehдахs.
- 4) Ne dauds ar seedeem pahreect, un tohs winnas isneff un eeneff, fâ jau nesinnâ.
- 5) Preeksch ta zauruma dauds aplam ween teff, skreij, bimbere un ne strahda.
- 6) Tahs sweschas laupitajas winnas ne aisdseenn un ne reij.
- 7) Tai kohzi ne behrni nedf pauti.

8)

8) Ruddeni wiannahm itt wehlu wehl tran-
ni irraid, un ne kahdi behrni.

II. Kà tahdahm bittehm warr lihdscht?

Kohku-seedu-laikà isgreesi no kahda
zitta stipra furwja 2 woi 3 behrnu
schuhnus (kahrus)*) un neffi tohs pee ta
faitiga furwja flah. Isgreesi pehz
schim itt widdú, fur tahs bittes sagull,
tik dauds schuhnus, ka tai tuffschâ weeta
teem jauneem eeleefameem kahreem ruh-
mes irraid. Schauj nu tohs weenu pee
ohtra eeffschâ, peedurx tohs ar pulki-
scheem, ka ne nofriht, un ka tahs bittes
us diwi kahrtahm warr zaur eet.

No teempauteem, kas schinnis behr-
nu kahrôs irraid, tahs bittes tuhliht ee-
sahks, few jaunu mahti perreht. Bet
daschureis tahdâ skahdigâ furwja tik mas
saimes irr, ka wiannahm tas waijadsigs
siltums preefsch isperreschanas jau pee-
truhst; tad tew buhs kahdu puffstundu,
kad tahs bittes stipri dschw, wiannu ar
to

*) Laifi scheid arri to astotu nobakku flah.

to kurwju pahrmainiht, no kurra tu tohs
 behrnus effi nehmis. Tad tahs bittes
 no ta stipra kurwja pahreedamas tai
 wahjâ ee•ees, un schis jo wairak faines
 dabbus. To stipru kurwju arridsan
 magfeniht warr kwehpinaht, lai jo wai-
 rak bittes iseetu. Kad nu tas schahdigs
 kurwis us schahdu wihsî irr bittes deems-
 gan peenehmis; tad zell abbus kurwjus
 fawâs ihstenâs weetâs. To kaitigu
 kurwju aisdarri wehl weenu deenu, un
 ne laisch ne kahdu bitti laukâ, bet gahda
 arri, fa ne noslahpst, un pamett tahm
 schurp turp kahdas rettas schkirbinas.
 To rihtu pehz to lauj winnahm atkal is-
 eet, un tahs tew teescham par stiprahm
 bittehm taps.

Schi skohla tew ilgaki ne palihds, fâ
 lihds Jehkabam. Ja nu tew ruddeni
 pehz Jehkabu weena mahte pohstâ eet,
 tad tu ne warri zittadi glahbtees, fâ zaur
 to, kad tu tahdam sehrdeenam kurwjam
 zittu mahiti eeleezi, jeb wehl, kad tu
 winnu ar kahdu wehleju speetu, kam
 mahte

mahte irraid, faween,*) un to winsch
labpraht peenems.

Weenpadesmita nodakka.

Kà warr bittehm lihdscht, furreahm-
neaugliga jeb ahlawa mahte irraid.

Tahda neaugliga mahte irr teela nelaim
preefsch bittehm, fo pee schahm sishmehm
warr pasiht:

- 1) Tchs bittes ikdeenas ismirruschus tran-
nu behrnus ismett.
- 2) Gekschâ tâs masâs fanninâs schurp turp
trannu • zirmini ar augsteem wasku-wah-
keem irr redsami;
- 3) wiff bes fahrtas irr fajaufts; behrni,
maise, meddus un tuffchas fanninas.

Neaugliga mahte, faut weffela buhdama,
ne fahdus pautus ne dehj. Gan tapat tahdâ
furwjâ tâs masâs fanninâs pauti rohnahs, bet
tee irr no tahm bittehm dehti un ne ka ne geld,
jo no winneem tranni ween ishahf. Jo wai-
raf trannu, jo wairaf ehbeju. Tas strahd-
neeku

*) Pehz bewitas nodakkas 45tâ lappâ.

neefu pulks masaks tohp un tahs bittes pehz-
galla isnihst.

Tahdam furwjam isgreesi preefsch Jehka-
bu, kamehr winsch wehl stips irr, wiffus
kahrus, nofere to mahti un kauj wiinu sem-
me, un tad peedurr tahm bittehm no zitta
furwja labbu teefu jaunu behrnu, ka wiinas
atkal zittu mahti warr isperreht. (lappà 47
desmità nodalkà.)

Bet ja tahs bittes jau nihktu, jeb ja rud-
dens wairs tahku ne buhtu, tad ne warr zit-
tadi lihdsieht, ka tahs bittes us zittu wahju
furwju laist un ar to saweenohht. (lappà 45
dewità nodalkà.)

Ohtrapadefmita nodalka.

Rà warr bittehm lihdsieht, furreahm
faimes peetruhst un kas tapehz ne
warr behrnus peeperreht.

Kad par seemu weenà furwja dauds bittes
ire apmirruschas, tad pawassarà knappa faimé
rahdahs, un gruhtha atspirgshana irraid.
Meddus tahdahm bittehm ne peetruhst, bet
dash-

Daschkahrt itt labbu pulku warr pee tahm atrast. Zomehr tas winnahm ne ka ne palihds. Jo tas meddus dsestrumu padarra, un bittehm preeksch perreschanas siltuma wajaga. Kur siltums newaid, tur ne warr peeperreht; tahs wezzas bittes weena pakkaſ ohtru ismirſt, jauni ne peedsemm, un tas kurwis aufstàs pa-
massaràs pohstà eet.

Schahdai faitet ne warr zittadi lihdscht, kà zaur pahrmainschanu. Ness to wahju kohzi ar wiffu dehli us ta stipraka kurwja weetu, un to stipraku ness tur, kur tas wah-
jais kohzis irr stahwejs. Tahs stipras bittes samu eerastu takku skreedamas, tai wahja kohzi ee-ees, tur paliks, dsihwohs un perrehs. Gan tas stiprais kurwis kahdas deenas ap-
kahrt kà nofkummis stahwehs, un tahs bittes flikti dsihwohs, bet tas neneeka ne kaisch. Ustonàs jeb dewinàs deenàs winſch zaur teem behrneem jau irr atspirdsees, un tad eesahſ ar pilnu spehku dsihwoht, itt kà gribbedams to skahdi atkal panahkt.

Tahdas bittes, kas itt sweschas irraid, gan ne buhs pahrmainoht, jo winnas kahſ
ree.

reetees un farru turreht. Wet pawassarà tahs stipras bittes mehds tahs wahjas apmekleht, un aplaupiht, un tahdas jaw pasihstamas tohp.*) Tu arridsan itt lehti warri zittas bittes peelabbinaht, ja winnas wehl weenas ohtras ne pasihstohs. Geleez tif tahm wahjahm bittehm meddus-ohderiti un pamett to winnahm ir par deenu — gan drihs tahs stiprafas bittes peezeemafees, un ir tad us laupischanu atees, kad jau ta barriba atnemta buhtu.

Leez nu labbà wehrà kurfch no taweem zitteem kurfjeem wihsstipraki nahk nashkeht un ar scho pahrmains tad to wahju kohzi.

Trefchpadesmita nodalka.

Rà warr tahdahm bittehm lihdsieht, kurrahm wezzu un melnu wasku dehl jeb zeeta meddus labbad, ne tihk strahdaht.

Kad weens kohzis jeb kohks no wezzeem un melneem kahreem pilns irraid, tad tahs bittes ne gribb strahdaht, jo to wezzu wasku lab.

*) Atminnees scheit dewitu nodalku lappà 45.

labbad winnas ne warr jaunus fahrus eeschuht un skaidras kanninas darrinaht. Bet ne skaidras kanninas ta mahtite ne dehj, sinadama, ka tee behrni tad ne isdohdahs, winna zaur to nofkumt un apnihst, un wifas bittes woi sawas mahjas atstahj, woi nihkdamas isnihst.

Zapatt arri winnas tahdus schuhnus ne eeredf, fur zeets un balts meddus eefschâ, kas kâ zukkurs isfkattahs. Tahdu meddu winnas ne warr baudiht, jo winsch par dauds zeets un beefs irr; winsch arri to filtumu atnemm un perreschanu aiskawe. Zapehj nu daschurais pawassarâ tahs bittes no tahda kohka jeb furwja iseet, un dauds meddu t. i atstahj; bet tas irr wiff tahds zeets meddus, fo winnas ne eerauga.

Gribbi tu tahdahm bittehm lihdscht, tad tew waijaga kohku-seedu laikâ nasi pee rohkas nemt un slipri isgreesst, kamehr wiffi wezzi wafki un wiffi kahri ar zeetu meddu isnemti irr. Ne turri schehlumu, kad tew dauds irr ja-isgreesch, bet ja tas zeets meddus wiffur lihds paschu wirfgallu sneegtu, tad isgreesfi
lab-

labbaſ wiſſus fahrus, zif ween irr, un at-
 dohd winnahm tohs behrenu-ſchuhnus, fas
 moi tanni paſchâ, moi zittâ jaunâ furwjâ ar
 pulkiſcheem irr japeedure, kâ tas jau ſeptitâ
 un aſtotâ nodallâ 42. un 43. lappâ, irr mah-
 zihſ tappis.

Ur to paſchu isgreestu meddu tew nu buhs
 pehz tawas bittes ehðinaht, bet papreeſch
 fauſe un tezzini to un peelej us treſchu dallu
 ſiltu uhðeni, ka winſch ſchliðraks taptu.
 (nod. 5. lappâ 37) Unniſſa-uhðens ar med-
 du ſajaukſ jo labbaſ irraid.

Zettorta padefmita nodalla.

No fohdahm un waſku-tahrpeem.

Schee waſku-tahrpi irr leela nelaimē pee
 bittehm, jo winnus tiſ lehti ne warr isdſiht
 un isdeldeht.

Winni no weena pelleka taurina zellahs,
 fas nakſ-laikâ un kad tahs bittes us lauku
 irr, tanniſ fohkôs un furwjôs eeleen, un tur
 wiſſur ſarous pautus dehj. Schee pautini
 par tahrpeem tohp, fas eetinnahs un tahs
 wez-

wezjas wasku druskas ehd. Gan tahs bittes
 fchohs tahypus reij un teem ne lauj pee teem
 fchuhneem flahht nahkt, bet kad kohku jeb
 furwju mallâ tee wezzi wasfi newaid labbi at-
 pohsti (nod. 2. lappâ 32.) tad tee tahypi zaur
 tahm atlikkufchahm druskahm lihsdami un
 fchfirbâs flehpdamees us augfchu leen, ka-
 mehr winni tohs fahreus fneeds. Tohs pa-
 fneegufchi tee weenu ais ohtru famaita un ap-
 tinn jeb apausch.

Tahs bittes, kas no tahdeem audumeem
 behgdamas behg, woi wiffas us reisi no fa-
 wahm mahjahm iseet, woi pamafihtrinam is-
 fuhd.

Mahjees nu pirmanfahrtan, tarwas bitz-
 tes no tahdeem cenaidneekem isfargahht.

1) Pawaffarâ ismehsch tarwas furwjus un
 kohkus itt fskaidri no tahdahm kohdahm
 un tahrpeem. (nod. 2. lappâ 32.)

2) Nisfmehre tohs tif zeeti, ka par leeku
 dauds zaurumi un fchfirbas ne paleef.
 (nod. 2. lappâ 33.) Pamett to isfkrei-
 jamu zaurumu, un weenu woi diwi zau-
 ruminus wakam; wairak ne.

3)

3) Ne zeeti, ka tee waſki wezzaki pahre trihs gaddeem tohp. Isgreesi tohs pa-waffarà, jeb ðfenn tahs bittes jaunà kurwjà, pehz feptitas nodallas mahzibu lappà 42. Jo no wezzeem waſkeem to waſku-fohdu ne warr noturreht, lai Deems ſinn fo darritu.

Bet mahzees arri ohtrankahytan, taz wahm bittehm lihðſeht, kad jau tahrpi pee winnahm eekſchà.

Zad tew buhs wiſſu kurwju isgreest un tahm bittehm jaunàs mahjas doht, arridsan pehz feptitas nodallas mahzibu. Tohs kahrus, kas newaid aptihti ar foſſchu-audumeem, tu warri tannì jaunà kurwjà eelift un peedurt, bet peerauzi no Deema puffes, woi ne kahdi tahrpi eekſchà, ka taws darbs weltigs ne buhtu. Dohd arri tam jaunam kurwjam jaunu ſkaidru dehli, un ne kratti tahs bittes eekſchà, ka ne kahdi tahrpi lihðſ eekriſtu, bet ðfenn tahs ar duhmeem no wezzas weetas ahrà. Eh-dini tahs ar meddu un annihſa-uhdeni, lai ſpirgtas paleek. Deek:

Peeſta padefmita nodakta.

No laupigahm bittehm.

Kad tawi kohki no zittahm bittehm tohp aplaupihtti, tad ne tizzi, ka zits zilweks warretu laupigas bittes taiſiht, jeb tewim wirſu laiſt. Tas irr mahnu tizziba un bahbu-paſakka.

Laupigas bittes irr labbas bittes, ta ka wiſſas zittas. Winnas ar leelu dſihſchanu pehz meddu un darbu dſennahs, un laupigas tohp, kad kahdu weetu nomanna, fur meddus lehti dabujams. Stippras bittes ne tohp aplaupihtas, jo tahs prettim turrahhs; wahjas ween no zittahm tohp apmekletas. Mahjees nu ſcheitan

1) no laupigahm bittehm ſargatees.

Tahs bittes wiſſuwairak pawaffara un rubbeni, kad laukos knappa pahrtiſchana irraid, laupiſchanai padohdahs. Gribbi tu no ſchi nejaukuma ſwabbads palikt, tad turri tamus furwjus un kohkus labbi aistaiſitus lihds diwi neddetahm preeſch, Zahneem. Zeem wah.

wahjeem kohkeem pamett to weenu zaurumu ween — teem stiprakeem ee-urbj wehl weenu zaurumu tanni appakſchajâ dehlî — teem ittin ſtipreem dohdi wehl trefchu zaurumu appakſch plauktinu pee paſcha dibbina. No waſſaras ſwehtkeem lihds Behrtutam ir wairak zaurumus warri pamett.

2) Laupigas bittes aisdſiht.

Wiſſas laupitajas ar naſchkeſchanu ee-ſahk. Ja tu tahdas naſchkes pee weena kurnja redſi, un ne manni, ka tahs bittes winnas reij, tad ismekle woi winnahm arri zirmini un mahtite irraid. Ja tahs newaid, tad eeleez behrnu ſchuhnus, lai mahti few isperre. Pehz aſtotas un dewitas nodalkas mahjibu 44. 45. un 46. lappâ.

Truhkſt tamahm bittehm ſaines, tad gahda ka winnas ſtipraſas taptu, tâ kâ tas 11 tâ nodalkâ 51 mâ lappâ irr mahjihſts. Wet wiſſlabbaki no laupitajahm warr glahbtees, kad to aplaupitu kurnju ar to pahrmaino, no kurra tahs laupitajas nahk. Schi ſkohla arri 11 tâ nodalkâ irr atrohdamâ. Zitti mahja, ka to laupifchanu warroht tahm bittehm norad.

raddinaht, kad ik pahrden aplaupitu kohku un to laupigu aisdarra, ta ka weens arween wallam paleek, kad ohtrs irr aisflehgts.

3) Laupigas bittes pasiht un arrast.

Dawakkara, kad wiffas zittas bittes jau fluffas irr, tad tee diwi kurwi, tas, kas us laupischanu eet, un tas, kas aplaupihts tohp, wehl nemeerigi rahdahs, un tahs bittes ee-eet un iseet kamehr tumfch mettahs. Nu pee-luhko labbi, kur tahs laupitajas nofkreen, un ja tu manni, ka tawas paschas bittes to sadfibu darra, tad pahrmains tohs kurwjus, un wiff dumpis pagallam buhs.

Wet kad tahs laupigas bittes pahri pahrtawu dahrsu nofkreen, tad tezzi tahm pakkat pee taweem kaimineem, kas bittes turr. Sa pee scheem weens kohks jeb kurwis wehl fluffu ne stahw, tad tas buhs tas wainigais. Kad taws kaiminfch to ne gribb tizzeht, tad tu wianam to warri us scho wihs parahdiht: Sai weens tawâs mahjâs tahs laupigas bittes ar smalki sabehrsteem pelneem woi kassihetu frihti apputtina jeb apfija. Zu pats paleezi pee tawa kaimina un kad tahs bittes ar pelneem
apput-

aputtinahtas pahreet, tad winſch ne warr ilgafi leegtees. Luħds winnu tad, fa winſch tew lautu tohs furwjus pahrmainoht, un raugi ar winnu ſalihdsinatees.

Sesta padefmita nodalka.

No zitteem biſchu=eenaidneekem,
pellehm, dſirneklem, ſtudreem,
lapfenehm un putneem.

- 1) Pelles. Par tahm ne turri behdas, kad tu tamus furwjus buhſi ar kalkeem un ſwirgsdehm labbi apmahlejis jeb apmettis, un kad tu no Behrtuta lihds waſſaras ſwehtkeem ne weenu tahdu zaurumu ne pamettifi, fur pelle warr eelihſt.
- 2) Dſirnekli. Tohs tew arri ne buhs tawâ dahrsâ zeest, jo winni neredsoht leelu ſkahdi darra. Nomehſch winnu tihklus un nofauj winnus paſchus. Wafkarâ tohs wiſſlehtaki warr rohkâ dabbuht.
- 3) Skudri. Kad tee leeli ſkudri eerohnahs pee meddu eet, tad gan drihſ wiſſ tas kohks jeb furwis ſamaitahts tohp.

tohp. Wiffi fkudri peh; faldumu dsen-
nahs. Kad auksts laiks un apmahkts
jeb miglains gais, tad fapluzzini tohs
fkudrus ar wehrdoschu uhdeni winnu
puhsni. Tohs meetus, us furreem tee
kurwi stahw, tu arridsan warri ar aw-
ju ahdu no wezzeem kaschokeem aptiht,
tà fa ta fpalwaina pufte ahrà nahk. Tee
fkudri ne warroht pahr to pahr eet.

4) Lapsenes. Tahs ehd ir meddu ir bit-
tes, un ruddeni daschureis mahjas bittes
pagallam isehd. Usmekle winnu mah-
jas, un fapluzzini tahs tur eefchâ. Pa-
waffarâ rihko peh; tahm leelahm lapse-
nu = mahtitehm; tahdu noferdams tu
wiffu winnas faimi isnihzini, jo tahs
lapsenes tapatt weenâ waldischanâ kohpâ
dsihwo, fâ bittes.

5) Purni. Waffarâ tahs besdelligas,
ruddeni un seemâ tahs sibles un dsilnas,
tee dsenni un fwahpuli bittes hm fshadi
barra, dauds nokauj un no pascha kohka
isknahba. Besdelligu = ligsdas ne zeefch
pee bischu = dahrsa — nokchauj dsennus
un

un dsilnas, un leez tahm siblehm seemâ
 flasda-buhrkinus.

Septita padefmita nodalka.

No bischu = flimmibahm.

Ikdeenas bittes mirst, bet tik va weenu,
 ne pulkâ. Slimmibas un fehrgas tahm leht-
 ti ne useet, kad pehz tahm dohtahm mahzi-
 bahm winnas pareisi kohptas tohp; tapehz es
 tewi arridsan ne kahdas sahles preeksch bittes
 ne mahzischu. Winnas mirst no wezzuma,
 kad winnu muhsch irr nodshwohts, no drehg-
 numa, kad kahds flapjums tahm pee-eet,
 winnas warr no twaika apflahpt un dauds-
 fahrtigi faskahdetees, bet firgt wiff weens
 kohks lehti ne fehrg, kad winfsch ne tohp ar
 nejaukt un neweffeligu ehdamaju barrohts,
 woi kad launi zilwefi tam tuwumâ kahdas
 skahdigas jeb nahmes = sahles fleppen newaid
 nolikkuschi. Tahdi besdeewigi darbi wiffâs
 semmès pee zeetas strahpes irr aisleegti, un
 arridsan muhsfu semmê tee walditaji un teefas-
 fungi tahdus nifnus skaugus nefohditus ne
 pa-

pamettihš. Tomehr weena kaitē ir muhšu
 semnē tohp atrasta, un no winnas ween es
 ihšōs wahrōs stahstihšu. Šchi irr ta puās
 ma kaitē, un pee ta irr pašihšama, kad tee
 zirmini, kas kanninās aiswafkohti irr, miršt
 un šchihš kanninās šapuhšt. Tee wahki tah-
 du kanniau ne stahw appaki un kà uspuhsti,
 bet winni semni stahw un kà eespeesti rah-
 dahs. Kattra kōhkā irr eepuišchi zirmini.
 Kamehr to daudš newaid, tahš bittes tohs
 paščas isneff un isškaidro, bet kad par daudš
 rohnahš, tad tas kōhks lehti warr isnihkt.
 Pee šchihš kaites daudš mainas irr. Gan
 drihš ta zellahš, kad tahš bittes seemas laikā
 pārleeku zeeti irr aisdrihwohtas bijuščas, gan
 drihš kad šlīktu mittekli bija dabbujuščas,
 gan drihš no drehgnuma, gan drihš no ta pa-
 waffaras laika, kad winnahm seedōs ja-eet un
 japerre. Daudš bittenceki šakka, ka šchi kai-
 te wiššuwairak tad zellotees, kad ruhša seedus
 maīta, un tas arri daschubahn warr teeša
 buht. No šchihš nelaimes warri tu glahb-
 tees žaur isgreeschanu to škahdigu šahrinu.
 Irr tas kōhks jau pagallam tai kaitē eenemts,

tad raugi labbaki tahs bittes zittâ eedfihht, un ehdini winnas ar annihfa-meddu. (37 lappâ) Tahs isgreeshtas bittes warr arridsan ar dsintaru un zuffuru kwehpinaht, lai tas nejauks smaks no teem puüfcheem zirmineem iseetu. Kad weens kohks moi kurwis puäma kaitê buhtu pohstâ gahjis, tad to meddu, fo tu tai wehl buhtu atraddis, no Deewa puffes tew ne buhs zittahm bittehm par mitteflu eelift.

Ustota padesmita nodakka.

No behrnu-laischanas jeb no speeteem.

Tahs bittes behrnus, jeb speetu laisch, kad tahs weenu moi wairak mahhtites irr isperrejufchas, kas nu paschas gribb eefahkt dsihwoht. Tahda jauna mahhtite leclu pulku bishu few apfahrt fapulzina, kas winnai, kâ waldineezei gribb klaufiht. Kad nu diwi (moi wairak) pulki weenâs mahjâs ne warr kohpâ palift, tad jau tam weenam ar famu mahci ja-atstahj un zittas mihtnes jamefle. Pee pirmas behrnu-laischanas ta wezza mahci-

te

te zeeni iseet un ta jauna paleet eefschâ. Kad dauds mahtites irr isperrehtas, tad pee teem pehznahkameem speeteem daschureis diwi woi trihs mahtites lihds eet, un schurp turp, bet retti arri tohp redsehts, kâ tanni trohksni wif-
 fas mahtites un bittes us reisi iseet, un to kohku jeb kurwju itt tufschu pamett.

Neeweens speets tuhдалиht prohjam eet, bet isgahjis winsch eefahkumâ preeksch kurw-
 ja, un pehz arween jo tahku no winna nohst kahdu brihdi rinkojahs, tad winsch ehnas-
 weetu mekle un ar wehju tur peemettahs. Pa-
 preeksch ne dauds bittes, pehz arween jo wairaf
 peestahjahs. Kad winnaahm ta mahte lihds ir-
 raid, tad tahs no winnas ne schkirrahs, bet kad
 tee behrni peemettahs pirms kâ ta mahte at-
 gahjusi, tad schi, tâ kâ tikkai warr spahrnôs
 tizzetees, tur no-eet, fur tee behrni ruhj.
 Daschureis winna arri samiffahs, un woi pee
 zitta swescha speeta, woi pee kahdahm wez-
 zahm bitteshm, kas stipri dsihwo, peesittahs.
 Kad tee behrni fur irr peemettufshees, tad
 winni tuhliht ismekle, woi winneem ta mah-
 tite klahit irr. Ja so ne atrohn, tad winni

peh; galla us fawahm wezzahm mahjahm at-
pakkat dohdahs. Bet ja winna fläht irr, tad
tas fpeets wehl labbu laiku fluffu gull, gan
atpuhsdamees, gan arri tohs beedrus gaidi-
dams, kas us lauku bij bijufchi un kas nu
weens pakkat ehtru ar pilnahm kahjahm un
meddu atnahk. Daudsreis tas fpeets lihds
ohtrai deenai fluffu gull, bet brihscham winsch
ne puff stundu ne isstahw : tà kà tas gais is-
dohdahs, jeb kà winnam ta weeta patihk, fur
winsch irr peemettees.

Zee preekscheji jeb pirmaji behrni ar-
ween tee labbaki irraid. Zee pehznahkami
jeb pakkaleji behrni tif labbi wairs newaid.
Kad weens fpeets peh; kahdahm neddelahm
atkal behrnus laisch, tad to par meitas fpees
tu fauz.

Bet kad bittes tapeh; behrnus laisch, ka
winnas ne warr tohs mittinacht, tad tas irr
badda fpeets fauzams.

Dewita padefnita nodalla.

Wehl no spectem un no ohgstoneem.

Neweens ne warr itt taisni papreefsch sinnaht, woi winna bittes tanni gaddà speetus laidihs woi ne, un furrà deenà tee pirmeji behrni isees. Bet kad tee tranni jau preefsch puffedenas preefsch zauruma (gahtes) spehle, un kad dauds bittes kohzi jeb kohkà appakshà knuhpu jeb tschuppòs sagull, tad tu warri us behrneem zerredams gaidiht. Pehz zittahm sihmehm ne skattees. Dhtri jeb treschi behrni (pakkaleji speeti) tad irr gaidami, kad ta mahte rihta un wakkara stundàs sawadà wihsè duhdo jeb taure. Pehz pahru deenahm, brihscham ir nahkoshà deenà tee behrni iseet. Arridsan no teem ohgstoneem warr pasiht, ka wehl speeti nahks; jo tee ohgstoni irr tahdas bittes, kas speetu-laikà spindeledamas pehz patihkamu mahjas-weetu apfahrt mekle. Zahdu weetuu woi isgruüschà muhrà, woi ispuüschà jeb isdohbetà kohkà, woi kahdà tuffschà
dra-

drawâ atradduschi, tee ohgstoni arween jo wairak turp no-eet un atpakkai nahk, un pehz kad tee behrni no kohka iseet, schohs tur nowedd, fur winni jau to weetu irr noskattijuschhi. Uswelz tuffchu drawu us kahdu kuplu kohku ne tahku no tawa dahrsa un isfwaidi to ar meddu, jeb isbehrsi to ar lawendeli, woi ar bischu sahli. Redsi tu schinni drawâ bittes ee-eijam un iseijam, tad tahs irr ohgstoni un tu warri us jaunahm bittehm preezatees. Wet ja tawam kaiminam arri bittes buhtu, tad ne warr sinnahk, kurram no jums abbeem ta labba laine trahpifees.

Kad bittes seemâ labbi irr ismittuschees, kad labs filts un agrais pawaffars, un kad winnahm pee laika baggata pahrtikschana, tad winnas agri behrnus laisch, bet kad winnahm bads, un kad ne tohp kohptas, kad ilga seema, aufsts pawaffaras laiks un knappa barriba us laukeem, tad tee behrni wehlaki nahk. Zee wiffai agraji speeti newaid labbi, jo wianni mehds knappu sailmi turreht, un brisham meitas-speetus laist; tee wiffai wehlessi speeti, tee pastarini, arri newa labbi, jo
tee

tee ne warr wairs eekrahtees zif waijaga. Tee tee labbaki behrni, kas no jauneem Zahneem lihds jaunam Jehkabam nahk.

Ohtra defmita nodalka.

Ko buhs pee behrnu=fanemschanas wehrâ list.

Speetu-lais irr drawineeku plaujams laiks. Zè warr dauds pelnitees, bet arri dauds paspehleht.

Klaufi tahs nahkamas 12 mahzibas, tad tew augli ne suddihs.

1) Sataifi preeksch speetu-laika labbu pulku furwju, palahdu jeb gredsenu, dehtu, meetu, un salmu-zepuru un turri tik dauds gattawus, ka tu schkeeti waijaga buhschoschus. Schi mahziba arri san pee strohpeem un zelmeem geld; tas irr mulkis, kas schahdas leetas tad tikkai apgahda, kad Zahni jau preeksch durwim irr.

2) Seedu=feena un rudsu-mehnesi lai kahds prahigts zilweks, ne behrns, tikkuschis usrauga un peeluhko, ka ne weens speets us me.

meschu prohjam ne eetu. To buhs wiffuwairaf ap deenas-widdus laiku, no pulksten 10 lihds pulksten 2 darriht.

3) Turri krahtiau pee tewis, to mahtiti tur eelift. Kas irr krahtinſch? Teurbts kohzinſch no trihs tullu garruma, kurrâ tſhetras tif ſchauras ſchfirbas irr eegreestas, fa ta mahtite ne warr isliht un kas no weena galla aisbahſchams irr. No balta pleederu-kohka gabbalu to wehl lehtaki un bes swahrpſta warr pataſiht, bet tahdu krahtina waijaga abbôs gallôs aisbahſt. Ikweens arraja wihrs krahtiau paſiht un to maht taiſiht. Redſi tai preeſchajâ bildê Nummeru 7.

4) Irr kupli un femmi kohki pee tawa dahrsa, tad tee behrni pee teem labpraht peemetrahs. Bet ja to ne buhtu, tad eerchzi us 15 kohleem no tawahm bittehm weenu meetu no 8 pehdahm, usleez tam wezzu rittinu un apklahj ſcho ar ſâlkeem ſchaggareem; ir tē tahs jaunas bittes pee-ees. Zeb usniaglo wezzu waſſaras jeppuru woi ſemmes-malkas gabbalinu us kahdu mehrainu fahrtu, un cedure to pee kahda kohka klahſt ehnâ eefſch ſemmes; tee ſpeeti labpraht tē peekerſees. 5)

5) Kad tee behrni iseet, tad ne darri ne kahdu trohksni, ne swilpo un ne skandini ar iskapteem, katleem, atflehgahm un zittahm leetahm. Tas neka ne palihds, jo tahs bittes to mahti ne no bals, bet no smakkas pasihst.

6) Kad tas furwis jeb kohks, kas to speetu laidis irr, wehl ne rimstahs, tad ta jauna mahte wehl irr eekschâ. Bet kad winsch fluff un meerigs paleef, tad winna jau irr isgahjufti.

7) Zalabbad eij pahy wiffu tawu bischudahrstu apdohmigi apkahrt nofkattidamees, woi ta mahte newaid fur krisdama paslehpufees, jeb us kahdu fruhminu nolaidufees, jeb ir zittâ weetâ nomettufees, fur tee behrni to ne warr lehti atrast. Jo ta mahtite daudsfreis ne spehj skreet, ne warr sawu pulku panahft, un kaut fur nokriht. Bet tomehr winna irr lehti atrohnama, jo winna muhscham newaid weena, bet allasch wehl kahdas zittas bittes pee tahs klahft irr. So atraddis, eebahsi to krahtinâ, un ness to pee speeta klahft, — tu ir warri to krahtinu pee paweddena peeseet un
tee-

teefcham pahy to fpeetu usfahyt. — Wet ja tee behrni jau eefahktu atpakkal dohtees, tad eeleez to frahtinu muddigi tanni jaunâ furwja, fur tu gribbi to fpeetu eelaift — atzell tad to wezzu furwju no fawas weetas, un noleez tur to jaunu furwju. Schis lai tik ilgi tē stahw, kamehr labs pulzinfch bifchu ap to mahiti irr fakrahjees, lai tas arri par nakti buhtu. Kad nu ta jauna fahme ftipra deewsgan rahdahs, tad palaidi to mahiti brihwu, neff to wezzu furwju us fawu weetu atpakkal, un zell to jaunu tur, fur tu biji papreefch nodohmajis.

8) Gaidi arween, kamehr tas fpeets itt fluff irr tappis, tad tu warri winnu flazzinahyt un eefmelt. Aufzâ un miglainâ gaisâ, un kad wehjfch puhfch, flazzini magkeniht; bet kad faule fpihd, un itt karsts laiks, tad flazzini ftipri, un ne kawejees tad to fpeetu eefmelt.

9) Itweens fpeets fawadâ wihsē irr fanemmams; joweens fchâ, ohtrs tâ peemettahs. Adbarri tawas azzis, effi apdohmigs un schigls pee fchi darbina, tad winfch laimefees.

fees. Klauſi arriſan wehl ſchahs mah-
zibas:

Ne pahrſteidſees un ne effi pahrleeku
ahtrs, bet ſanemm tanus ſpeetus rahmi un
ar pazeeſchanu. Smeldams welz to farroh-
tu no appakſcha us augſchu, jo tahs bittes to
labbaki paneff, ne kà no wirſi lihds appakſchu.
Ja winnas ſmekloht gribb reet un traktoht,
tab lai zits tahs apflazzina.

Zahs bittes labpraht us tumſchahm wee-
tahm un labbak us augſchpuffi, ne kà ſemmè
dohdahs. Zo leezi wehrà, un turri winnahm
to kurwju tà preeſchâ, ka ta eekſchpuffe tum-
ſcha paleek un tahm prettim ſtahw; dauds-
ſahyt winnas paſchas bes paliga ee.eet. Sar-
gees, ka tu to mahtiti ne aisteezi. Winna
arween tur tupp, kur gruhtha peetapſchana,
ſtarp ſarreem un lappahm, jeb ſahlès itt dſit-
ti pee ſaknehm — un zif lehti tahdu putninu
kampdams to ſawôs naggôs warr ſaſpeest? —
Rad jau wairak kà puſſteeſa biſchu eekſch
kurwja irr, tad ta mahyite mehds patti ee.eet.

Ja weens ſpeets ſemmi karr, tad eefmell
zif tu ar farrohthu warri dabbuht; to, kas
pahr

pahr paleef, tu warri pehz eefrattiht. Ne nofratti wiffu to tſchuppu us reiji eefſch tanu kurwju, jo labbâ ſkaidrâ gaisâ warr notift, ka tas ſpeets uszektahs un us meſchu no-eet.

Ja tas ſpeets augſti farr tad brihſcham to warr ar wiffu ſarru pamaſihtiaam nogreest. Bet ja tas ne warr buht, tad nemmi feetu, ſpanni, jeb ir paſchu kurwju, pahrſeen to us puffi ar drahnun un peeſeen to pee kahda kahrta. Weens lai to kahrtn ar to traufu appakſch to ſpeetu turr, un ohtrs ar ahki tahs bittes rahmi warr nofrattiht. Ir us ſcho wiſſi warr ſpeetu ſanemt: Gefwaidi jaunâ ſpanni magkeniht meddus, usleez to us kahrtn, kas par kahdu pehdu augſtaks irr, ne kâ tas ſpeets farr, un turri to ſpanni tif ilgi par tahm bittelm pahr, kamehr wiſſas irr eegahjuſchas. Molaidi tad to ſpanni itt pamaſam, bet tâ, ka ta wirſpuffe arween appakſch paleef; kad tu jau warri peekazzeht, tad apſeen to ſpanni ar drahnun, apgreesi to, atmett to kahrtn, un neff tahs bittes, fur tew tihk, ir pahru juhdsu tahſumâ. Spanna weetâ tu arridsan warri kurwju nemt; tas alga ween.

Pehz

Pehz fanemſchanas un eefrattifchanas leez to furwju us ſahni un turri to wehl labbu laiku prett tahm apfahrt ſkraididamahm bittehm, tad ir ſchahs tanni ſa-ees. Ne turri to furwju prett ſauli, bet ar ſauli, tà fa ta eefſchpuſſe tumſcha paleef. Brihſcham pee tahm apfahrt ſkraididamahm bittehm patti mahte rohnahs. Pehz tahs tew pehz fanemſchanas itt ruhpiigi wehl irr jamekle, woi newaid ſemmè pakrittufi, jeb ahra fur paklehpuſees. Rad tu wiſſas ſchahs mahzibas labbâ ſinnâ likfi, tew krahtina itt retti waijadschis. Ne bruhke to krahtinu pee ikweena ſpeeta un bes nohtes, jo kad tu to mahititi eelidams noſpeedi, tad tew leela ſkahde. Bet arriſan ne kas ne kaiſch, kad tu pee tawa eeradduma paleezi, ja tu tikfai apdohmigi wiſſu padarri. Zitti mehds to krahtinu trihs deenas, zitti lihds dewinahm deenahm kohkâ pamest. Zo winni darra drohſchibas pehz. Es to ne turru par waijadsigu; bet eſſi tu arriſan tà eeraddis, tad atrauj katra deenâ to krahtinu magkeniht atpakka; zittadi tahs bittes ſahk eefchuht, un taws krahtinſch kâ muhri eemuhrehts paleef eefſchâ. 10)

10) Kad tahs fanemtas jaunās bittes eefahf fawas mahjas mehst, un nokohsti falmu gallini us dehli rohnahs — kad winnas ne ilgi pehz tahs fanemšanas itt us augfchu dohdahs, jeb kahdā stuhri tšchuppā sagull, tad winnahm ir mahtite klahf.

Bet kad winnas nahkofchā rihstā wehl par wissu furwju jeb kohfu isflichdinatas, masās tšchuppās fchurp turp peegull, tad winnahm mahte truhfst. Tahds speets ne paleef, bet itt teefcham iseet. Gribbi tu to aisfaweht, tad eelez winnam behrnu-fahrus, pehz astotas un defnitas nodalkas mahjibu 44. un 48. lappā,) lai winsch pats few mahti isperre. Tas daudsreis palihds.

11) Puffstundu pehz fanemšanas, kad wissas bittes kohpā, tew buhs to jaunu furwju fawā weetā list. Pehz neddelas, kad fahme jau medda, tew buhs to furwju zeeti aisfmeht, un winnam til diwi zaurumus pamest — to isfcreijamu zaurumu un wehl weenu jo appafschā pee dehles — bet teem buhs til fchaureem buht, fa pelle ne warr zaurlihst.

12) Kad speets, kas jau bija fur nomettees,

tees, peepefchi zettahs un gaisâ rinkojahs, tad tas gribb us meschu no-eet. Tahds ne wairs usturrams, un tè nekahda skandinafchana, slazzinafchana, schaufchana, smilfchu-mefchana ne palihds. Mettees labbaki firgam muggurâ, jahj winnam paffat, un raugi fur paleef.

Ohtra defmita un pirma nodalka.

Ro buhs darriht, kad speeti (behrni) kohpâ fajauzahs.

Tas wiffuwairaf tad noteef, kad us fahdahm nelabbahm, wehtrainahm un flapjahm deenahm, us reisi jauks un rahms gais metahs. Schè diwejadas mahzibas irr wehrâ jaleef.

Pirmâ kahrtâ. Kad tew dauds bittes irr, tad brihscham noteef, fa pahris woi wairaf kohku us reisi behrnus laisch. Tas pirmais speets wehl tif newaid nomettes, fa jau ohtrs, tresch, zettortais arri iseet, un to paschu weetu usnemmm, fo tas pirmais bij israudsijs. Kad tas tew noteef, tad ne gaidi
il.

ilgi, bet tà fà tif labs tſchuppigts kôhpâ irr, tad ſmell jeb eekratti to kurrwjà un neſſ ſcho 15 lihdſ 20 kôhtus no teijenes atſtattu kâhdâ pawehni. Pa tam ſtarpam atkal zits tſchuppis buhs ſapulzejees; to eefmell zittâ kurrwjà un neſſ ſcho us zittu weetu prohjam. Zâ darri arridsan trefchâ, zettortâ reiſe un tà jo prohjam, kamehr biſchu ne buhtin wairs newaid. Tad atneſſ atkal wiſſus kurrwjus us to weetu, kur tu eſſi eefmehlis. Zur leeſ winnus weenu pee ohtru, un lai wianni puſſſtundu tà kôhpâ ſtahw. Tad kattrâ ſpeeta bittes ſawu mahiti meflehs, un paſchas dalliſees. Zee kurrwji, kurrôs nekâhdâ mahite newa nahkuſi, tuſſchi paliks. Neſſ nu tahs jaunâs bittes ſawâs weetâs, un darri, fâ 20. nodallâ mahzihts irr.

Uherâ kahrâ. Kad tee ſpeeri jau buhtu jaukuſchees pirms fâ tu to eſſi mannijis, tad darri tà: Noſkattedes, zil tè gan warr ſpeetu buht, diwi, trihs woi wairak. Kemm nu pahri kurrwju wairak ne fâ tu nolehmis eſſi, un ſmell tahs bittes tur eekſchâ. Diwi ſpeetus ſmell diwejôs woi treijôs kurrwjôs, trihs ſpee-

speetus peežôs wol feſchôs kurrjôs un tà jo prohjam. Darri nu eefmehlis itt tapat, kà jau papreeſch eſſi mahzijeſ.

Zu arridsan wiſſu tſchuppi warri itt leelâ muzzâ wol ballâ eefmelt, kas us puſſi ar palgu apklahta irr. Kad wiſſas bities eefſchâ, tad apſeen to palgu pahy pahrim, ka neweena bitte ne warr ahrâ tapt. Tâ lai par naſti ſtahw. To nahkamu rihtu nonemm pamaſam to palgu, tad tu redſeſi, ka tee behrni irr dallijufchees, un ka ikweens ſpeets ſewiſchki ſamâ weetâ guſt. Gefmelt nu kattru ſpeetu ſamâ ihpaſchâ kurrjâ.

Ohtra deſmita un ohtra nodalka.

**Ro buhſ darriht, kad behrni atkal
atpakkat eet.**

Zahds ſpeets, kurram ſawa mahte klaht irr, muhſcham atpakkat ne ees. Bet ja wiſch to darra; tad ta mahtite wol newaid khds gabjuſi, wol kur irr pakrittufi, wol ſawu gallu dabbujuſi.

Irr wiſſa wehl atpakkat palikkuſi, tad

winna to paschu wakkaru sahks duhdoht, un tahs bittes to nahkamu deenu, (ja labs laiks irr) atkal behrnus laidihš. Tas agraki notiks, ne kà zittàs reisēs. Zalabb tew pee laika jausfkattahš. Mannidams ka tahs bittes sahš mohstees un preekšch zauruma rinkotees, aisbahsi winnahm wiffus zaurumus, bes to galwas zaurumu, (gahči) kà wiffahm zauršcho ween zaur jaeet. Kad nu ta mahtite arri isnahk, tad noferer to, eeleez krahtinà un neff winnu muddigi pee fawas jaunās šaines. Bet ja tu winnu buhtu pahšfkattijees un roh-kà ne dabujis; tad gaidi wehl, un peeluhko, ka ne eet eekšchà; jo winna zeeni atpakkat nahkt. Ja nahk, tad noferer winnu, un neff to krahtinà pee šawa špeeta. Pehz wiffi zaurumi atkal irr jausdarra.

Kad nu ta mahtite irr suddusi, woi semmē patrišdama, fur winna brihšcham wehl ohtrà deenà pušššihwa tohp atrašta, woi zittam kohkam jeb kurwjam peeklišdama, kas to irr norehjis, woi pee šanemšchanas eewainota buhdama, tad tahs wezžas bittes tai nahkšchà deenà ne kahdus behrnus ne laišch.

Win-

Winnahm papreefch waijaga, jaunu mahtiti isperreht, un kad jau ruddens flahht un tas perreschanas laiks pahrgahjis irr, tad winnas tai gadda ne buht wairs behrnus ne laisch.

Ohtra defmita un trescha nodalla.

Rapeh3 fanemtas bittes daschureif lihds ar wiffu mahti atkal prohjam eet.

Kad bittehm sawa mahte flahht newa, tad winnas sawas pirmejās mahjās a pakka dohdahs. Kas to ne fajuhht, daschfahrt dohma, ka winnas effoht us meschu prohjam gahjuschas. Bet kad bittes lihds ar sawu mahti to jaunu weetu atstahj, tad warr schahs wainas pee schi notikkuma buht:

1) Warr buht, ka winnahm tannis jaunās mahjās kas reebj jeb ne patihht, ko winnas ne paness. — Woi kad pelles, fakki, schurki pee teem furwojem un fohkeem irr misuschi un dirfuschi, woi kad tee ar dsirnekteem, apausi irr, un ta joprohjam.

2) Warr buht, ka tee ohgstoni irr fahdu

weetu lenkufchi, kas winnaħm labbaki patihk, un ko winnas ſchurp turp ſkraididamas jau irr eemihlinajufchas. Tad kahdà jaukà deeni-nà winnas to mahti lihds iswedd, un ſchinnì isredsetà weetà ustaiſahs.

To tu winnaħm warri leegt, kad tu ne taħtu no tawa biſchu-dahrsa weenu woi diwi labbus ſkaidrus ſtrohpus us kupleem koħteem uswelzi, tà ka tas plaukts us rihta-jeb deenas-widdus puffi ſtahw, un kad tu ſchohs ſtrohpus ar lawendeleħm, jeb biſchu-ſahleħm itt ſtipri isbeħrſi. Tad taħs bittes to ne ees taħtumà mefleht, kas klaħtumà atroħnams irr.

3) Warr buht, ka pee weena ſpeeta wairak ne kà weena maħtite irr. Tas pee wehle-jeem ſpeeteem daudsreis noteek. Tad taħs maħtes gan drihs taħs waddiſchanas labbad aſchi ſahk kautees; ta ſtipraka to oħtru tiħ ilgi apkahrt dſenna, kameħr ar ſawu dſelloni to irr nodſehlufi. Weħz ſchim meers paleek, un taħs bittes klaufidamas ſtrahda. Wet daudsreis taħdà karrà abbas maħtes reedamees pee-peſchi no kuroja iſkreen aħrà; taħs bittes
ar

ar leelu trohkfni pakkat eet, un tas furwis tuffch paleef. Tas rahmâ, fkaidrâ un karstâ deenâ wiffuwairak noteef. Pirmeji speeti to muhſcham ne darrihſ; jo teem wairak fâ weena mahſte newaid — bet pakkaleji behrni daudſreis diwi lihds trihs mahſtes iswedd, un arri 2 moi 3 tſchuppôs nomettahs.

Eſmeſſ, kad tewim, tâ gaddahs, wiſſu to ſpeetu weenâ furwja, apſeen to ar wezzu palgu, aiſdarri tam itt wiſſus zaurumus, bet gahda, fa tahs bittes ne noſlahpſt. Tai paſchâ wakkarâ noſeen atkal to palgu, atdarri tohs zaurumus, un leeſ to furwju fâ peenahſkahs us ſawu dehli. No rihta eij apſkattitees; tad tahs leekas mahſtes us dehli raffees noſkautas, un tahs bittes wirſumâ weenâ tſchuppâ buhs ſagahjuſchas. Nu tu eſſi drohſch, fa taws ſpeets tew palifs.

4) Speeti wehl iſeef, kad winneem ahſlawa mahſte (51. lappâ) irr. Rahdu laizinu tahs bittes pee tahdas mahſtes gan paleef, ſeedus neſſ un ſchuhj — bet pehz pahru deenahm moi neddekahm tomehr tahs jaunſas mahjas atſtahj un pee zittahm bittehm peeſittahs. Tahm
win.

winnas arri famu meddu peeneff, un tohs tuffchus waskus ween pamett. Kad bittes ahlawas mahtes labbad is-eet, tad lai tem schehlums par to ne nahf; jo kad winnas arri paleef un strahda, tomehr ne kahda isdohschana pee tahm nemand.

(Medsi 11tâ nodakkâ 51. lappâ.)

Ohtra defmita un zettorta nodakka.
Râ warr sehrdeeneem speeteem to
no=eeschanu aisleegt.

Sehrdeens speets, bes mahtites, tuhlicht irr pasihstams, kad bittes ne kur kohpâ ne fogull, bet pa wissu kurwju jeb kohku gare mallahm iskliduschas irr. Zahdam kurwjam eelee; agri no rih'a kahdus zirminu kahrus no zitta kohka, un peedur tohs wirks-gallâ, dohd winnam us pahru deenahm ehdamaju, un turri to lihds 24 stundahm zeeti aistaisitu. Mahkofchâ rihâ ustaisi winnam to isffreijamu zaurumu, un tahs bittes paliks, zerredamas, ka winnas paschas gan drihs mahciti isperreschohschas.

Oh=

Ohtra defmita un peehta nodalka.
 No buhs darriht, kad speets us swe-
 schahm un wezzahm bittehm wirfû
 mettahs.

Kad tas noteek, tad tewim waijaga kna-
 fchi pee rohkas buht, jo zittadi taws speets
 ar wiffu mahti no tahm sweschahm bittehm
 tohp noreets.

Alsbahsi tadehl muddigi tam swescham
 furwjam jeb kohkam wiffus zaurumus, un
 fkattees apfahrt, moi ta speeta mahrite wehl
 newaid ahrâ. To atraddis, eelez to krahti-
 nâ, un peekare to tanni jaunâ furwâ (kur
 tam speetam buhs eekschâ dsihwoht), preeksch
 isfreijamu zaurumu, (bet no eekschpuffes)
 tad atzell to wezzu furwju par kahdeem soh-
 seem un zell to jaunu winna weetà. Tezzi
 tad pee ta wezza furwja, uszell un fwehpini
 to itt stipri. Ne ilgi pehz pee tahs mahtes,
 kas krahtinâ, leels bischu pulks sanahks.
 Isleid nu to mahti, zell to jaunu furwju fa-
 wâ weetà un to wezzu, kur winsch papreeksch
 bij stahwejis.

Bet

Bet ja ta mahtite jau buhtu patti pee tahm fweſchahm bittehm eegahjuſi, tad ar winnas jau pagallam; tatſchu to ſaimi wehl us ſcho wiſſi warr paglahbt.

Kwehpini ſtipri, un isgreesi tahm wezzahm bittehm kahdus zirminu kahrus; ſchohs eeleez tam jaunam kurwjam paſchâ wirſgallâ. Utzell tad to wezzu kurwju lihds 20 ſohleem un leeze to jaunu wiinna weetâ. So wezzu kurwju jeb ſohku kwehpini wehl weenu reiſi, un lai wiſſch us ſawu jaunu weetu weenumehr paleef. Râ tif tahs bittes griibb reetees, iſſchliere winnas ar duhmeem. Tahs wezzas bittes diwi neddelas apfahrt kâ bes ſpehka paliks, bet pehz gan atſpirgs. Un tas jaunais ſpeets buhs paglahbts un turrigs taps.

Ohtra defmita un feſta nodalka.

Râ warr bittehm leegt, ka par dauds behrnus ne laiſch.

Tahdâs weetâs, kur lihds ruddens gallam newaid papilnam barribas, weenam ſohkam, kas 3 lihds 5 ſpeetus laiſch, jaisnihtſt. Pee
foh-

fohkeem to tik lehti ne warr aiskameht, fà pee furwjeem; fcheem dohd tikkai 6 deenas pehz tahs pirmas behrnu laifchanas weenu palahdi. (Nedsi lappâ 17 pirmâ dallâ, 5tâ nod.) Tas ohtrs fpeets zaur to ne paliks atpakkat, bet treschais wairs ne nahfs.

Za tomehr treschais nahftu, tad atnemmm wianna mahiti un winsch atpakkat ees un labprahht taps peenemts. Za warr arri pee fohkeem darriht, fas par dauds behrnus laifsch. Za tu ne gribbi to mahiti nokaut, tad eelaid to kahdâ wahjâ furwjâ, fam woi mahite truhft, woi ahlawa mahtite irraid.

Zeem, fas tai leelâ bifchu pulkâ to mahititi tik lehti wehl ne mahf atrast, fchis padohms lihdsch. Bere tohs behrnus kahdâ feetâ, apfeen fcho ar drahnû, un turri to feetu peežas minutes appakfch uhdeni, fa wiffas bittes nofliht. Isklahj faulê weenu palgu, isbere tahs bittes t' wirfû, ismekle nu starp tahm puffmirruschahm bittehm to mahititi, un glabba jeb nokauj to. Brihscham ir wairak rohnahs ne fà weena. Tahm bittehm tahda pirts ne fa ne faifch, jo pehz weerendeel stundu

du winnas atkal usmohstahs un atbsihwo, un to mahtiti ne atrasdamas wiffas us sawahm wezzahm mahjahm atpaffak dohdahs.

Ohtra defnita un feptita nodalka.

No paschdarrinateem speeteem.

Kad weenâ kurwjâ jeb kohkâ us dibbeni moi pee mallahm dauds tschuppas bischu kohypâ sagull, tad winfch irr pilns no zirmineem, bet ne no meddu; jo kur dauds zirmini, tur arri leels karstums. Gribbi tu meddu, tad leez tam kurwjam palahdi appaffschâ, (kohkam to ne warr darricht) tad tahs wakkineezes atkal warrehs strahdaht. — Wet gribbi tu labbak speetu dabbuht, un kad tahs bittes paschas behrnus ne laisch, tad tu pats warri speetu darrinaht.

Kad tu pats ne effi samannigs un pratigs, kad waffara flikta un tawa weeta tuffcha no seedeem irr, tad nostahj labbak no schi darba, un gaidi kamehr paschas behrnus laisch. Wet tomehr daschahm bittehm jau tahda wihsê, ka winnas wiffu zauru waffaru
per-

perre ween. Winnas gan drihs ne tif ne fanef, fa winnahm pilniga pahrtikichana buhtu, un pawaffarâ leels pulks badda mirris rohnahs. Ja tew nu arri tahds kohks buhtu, tad tu no tahda warri pats speetu darrinaht.

Ittin jaukâ deenâ nemm tarvu pilnu kohku jeb furwi un nef to 20 kohtus no sawas wezzas meetas nohst. Ka tahs bittes pahroleeku dauds ne eeskaisrohs, leez tif ilgi tufschu furwi winnâ meetâ. Nu kwehpini tahs wezzas bittes stipri un isgreesi winnahm 5 moi 6 fahreus ar zirmineem, un wehl kahdus schuhaus ar puff meddus puff waska. Tôs zirminu fahreôs waijaga treijadi behrni buht pehz 8. nod. 43 un 44 lappas mahzibas. Ja tahdus ne atrohdi, tad isgreesi tohs no zitta furwja. Nemm nu to jaunu tufschu furwi augfchpehdu tewis preefchâ, un eelez weenu fahre pehz ohtru. Kur winni labbi ar furwju ne faeet, (ne passe) tur apgraisi tohs ar nasi. Wisspehdi gi eelez pee mallas weenu waska un meddusfahre. Gelizzis, peedurx wiffus fahreus ar pulkifcheem zaur zaurim, un isstelle winnus tâ, fa tahs bittes us diwi fahrtahm warre
zaur

zaur eet. Scho jaunu furwi leez nu tanni weeta, fur tas wezzais irr stahwejis, un to wezzu neff itt tahlu prohjam. Tahs bittes no ta wezza kohka tanni jaunâ weeta ar pulku faees, few mahtiti isperrehs, un labbi strahdahs. Gan tas wezzais kohks kahdu brihdi nihks, bet diwi neddekâs atkal buhs atspirdsis. Rudsu-mehnesi tee paschdarriti speeti wiffilabbaki isdohdahs. Sliftâ laikâ tahdi speeti irr ehdinajami. Muischâs, fur tahs bittes tohp fastôs (lahdês) turrehtas, tahdus speetus wehl jo lehti warr darrinahrt. Tad diwi moi trihs fastus ar drahti kâ seepes gabalu nogreesch, un tahs jaunas bittes irr gattawas. Bet arraju-wihri ne warr sawas bittes tahdôs fastôs turreht.

Ohtra defmita un astota nodakka.

No fillu gannefleem.

Tâ kâ lohpus waffarâ us meschu dsenn, tâ ir bittes fillu seedu-laikâ warr us gannibahm west. Tas noteek Wahzsemme dauds weetâs, un ir muhsu semmês warretu notift, fur leeli
fil-

filli irraid, kad mehs us teem tehwu, tehwu-
eeraddumeem tif zeeti ne pastahwetum, mah-
zibas klaufitum, un tohs gruhtus zelmus un
strohpus ar weegleem kohzeem un furwjeem
pahremainotum. Es tomehr gribbu ir no
fchihš fkohlas stahstihš.

Kad Wahzsemme no weena zeema leels
filla gabbals puffjuhdses tahumâ irr, tad
wiffi faimneeki, kam bittes irr, weenu gan-
nu peenemm, un kad fils fahš seedeht, fa-
was bittes fillu widdû faness, un tur pehz
rindes, woi arridsan rinkî kohpâ stahdina.
Pirms ka winni to darra, tee furwi, fas pil-
ni irr, tohp us puffi isgreesti — tee trannu
zirmini arridsan tohp isnemti, un tee fahri
tohp ar pulkischeem peedurti, lai brauzohš
kohpâ ne fagruhtu. To wakkaru preeksch we-
schanas tee furwi tohp ar rupju audeflu apsee-
ti, un us pagallehm likti, lai bittes ne ap-
flahptu. Tee ratti tohp ar fahmeem peekrauti,
un dsestrâ naktî weens kohzis pee ohtra tohp us-
likts, tà ka ne dausahš, peeseets, un fillâ no-
wests. Za furwja wiršgals appakšhâ nahš,
un tas audefls us wiršu. Tas gans deen'

un

un nakti pee tahm bittehm isstahw, un winnam tà kà gahjejam no teem fainneekem pamihfcham tohp maife un pawalgs nofuhrtihs. Us to paschu wihsî ar tahm bittehm atkal mahjâs brauz, kad fîls irr noseedejs. Tuffch un nabbags nogahjis, pilns un baagats pahreet, un seemu bes behdahm pahrzeefch. To darra Deema fwehtiba, kad tik to prohtam walkaht. Woi nu tas buhtu leela manta, ir muhsu semmê to darriht? —

Ohtra defmita un dewita nodalka. No medduš-isgreefchanaš jeb raudsifchanaš.

Muhsu semmês tas eeraddums irr, rudbeni tahs bittes raudsiht, un to meddu isnemt. Dasch labs, naudas fahrigs zilweks ruddeni tik dauds isgreefch, ka winfch tik warr ween, winfch tapat no bittehm dohma, ka tee, kas feenu un falmu isdohd, no lohpeem fakka: Lai arri knappi pahrtiftu, to mehr gan seemâ iswilkfees. Wet kas noteek? Tas kohfs paleek tuffch un aufsts; dauds bittes

tes nofalst — ehdamajs knaps : tahs bittes ,
 kaut gan taupidamas , ne isteeft — pawaffara
 ne kas newaid winnahm doht , jo tas meddus
 irr pilsfatà pahrdohs , un tahm bittehm ja-
 eet pohstà. Zits jo prahstigs ruddeni magfe-
 niht isnemm , un pawaffarà to atleekamu tee-
 fu rauga. Wet ko tas lihds? To darridams
 tu ruddeni tikkai to meddu istezzini , un lau-
 pigas bittes un lapsenes peelabbini. Ka-
 labb tu ne warri lihds pawaffarai gaibihst ?
 Woi tahs bittes tapeh; wairak tehreh; , ka tu
 winnahm pilnu kohku pametti? To ne doh-
 ma; jo tahs bittes irr labbas faimneejes ,
 ne fà tee zilweki ; lai winnas wehl jo buhtu
 krahjuschas , tomehr tahs wairak ne nemm ,
 fà to itt waijadsigu teefu. Rà tad nu buhs
 bittes raudsiht? Klausf schahs mannas mah-
 zibas.

1) Jaunahm schi gadda bittehm ne at-
 nemm ne weenu drufku , lai ir winnas bag-
 gatas buhtu ; jo tad tew nahkofschà gaddà agri
 un stipri speeti buhs.

2) Zahdus kohkus (jeb kurwjus) ne rau-
 gi , kas irr behrnus laiduschi ; jo tur mas med-
 dus irr eekschà.

3)

3) Tahdas bittes ween raugamas, kas newaid behrnus laidufchas.

4) Bet tahm tew ruddeni neka ne buhs isgreesf, bet

5) lihds pawaffarai gaidiht, un tad raufdihf, fo Deems tew buhs fwehtijis.

Tas irr mans padohms. Bet klaufees joprohjam. Bittes turredams tu taf gribbi fo pelnitees? Un moi tas newa weenalga, ka tas wehrdinfch tew fabbatâ nahf? Es tew tapeh3 stahstifchu, ka zitti bittineeki pafaulé dshwo un pelnahs. Winni ne buht meddu ne greesch. Ko tad darra? Kad ruddens nahf, tad winni tahs jaunakas un stiprakas bittes preekfch few pafcheem islassa, un waislai paturr. Tohs wezzus kohfus un kurwjus, ka ir tohs jaunus, kam winni ne ustizz, tee isdohd, un të winneem ta nauda nahf. Bet kad pirzeju newaid? Tomehr ne isgreesch, bet tad winni tahs wezzas bittes, kam itt pilni kohfi irr, semmé kauj un tahm itt wiffu baggatibu atnemm. To winni diwi neddetas peh3 jauna Behrtuta ta darra: Semmé tohp zaurums
is.

israkts, no pehdas dsikkumâ. Us dibbeni tohp faufas skaidas liktas, us tahm skaidahm fehra-fohzini, jeb zitta skaida, kas ar fehra paweddeni aptih̄ta irr, itt wirsū wehl fahdas skaidinas tohp bahrsitas. Weens ugguni eeshauj, zitti to kurwju muddigi pahr to semmes zautumu zelt, pee mallas to israktu semmi zeeti peemett, un to isfkreijamu zaurumu arridsan aisdarra, tà kâ neds duhmi neds bittes ne warr iseet. Weerendeelstundâ wiffas nabbadsites no ta sehweles twaika irr apflahpufshas, un tas pehdejs meddus tohp isnemts.

Es tew ne falku, mihtais latweeti, ka tew buhs arridsan tà darriht, bet es tewim tikkai stahstu, kâ zitti darra. Wiini falka, kad meh̄s drih̄k̄stam zahltus, soh̄sas, zuh̄kas nokaut, kad mums waijaga, kam tad ne drih̄k̄stam tahdas bittes semmē kaut, kas mums atleef? Un kur peh̄z galla liksim tahs bittes, kad winnas tà wairojahs, kâ muh̄su eschâs jau barriba peetruh̄kst? Labbaki tad tohs atleefamus foh̄kus nonahwejam, ne kâ fahdâ sliktâ gaddâ wiffas muh̄su bittes paspehlejam.

Zitti bitteneeki wehl zittadi darra. Winni isgreesch pawassarâ, bet kad winni manna, ka tee kahri jau melni tohp, un ka tahm bittehm wairs ne tihf tikkuschî strahdaht, tad winni tahs bittes no ta wezza furwja eefsch jauna eedsenn, un wiffu meddu paturr. To winni darra pawassarâ, gan tâ, kâ tas jau schinni grahmatâ 7. nodallâ 42. lappâ irr mahjihits tappis, gan arri us scho wihsî: Tas wezzais furwis tohp augfchpehdu kahdâ ballâ eelifts, un tas jaunais winnam wirfâ pazelts, tâ ka weens prett ohtru stahw. Nu tohp abbi ar dweeleem apfeeti un tee zaurumi aistaisiti. Tad weens pohdinâ uhdeni smell un to pamasam tanni appafschajâ furwjâ eeleij. Tahs bittes no ta uhdens behgdamas us augfchudohdahs. Zif ilgi tohp uhdens leets, kamehr tas furwis pilns, un wiffas bittes tai augfchajâ furwjâ sagahjuschas irraid. Tad tohp tas jaunais furwis nonemts, us to weetu nolifts, fur tas wezzais bij stahwejis, un tahs bittes no jauna schahf strahdaht. Tam meddum tas uhdens neka ne kaisch, jo tee kahri us abbahm pusschm irr aismasfohti, un ja arri

ri kahda retta bitte buhtu flihkufi, winna faulè atkal atdsihtwo. Tannî jaunà kurwjà arri warr papreefsch kahdus kahrus no zittahm bittehm eelikt, (27. nod. 91. lappà, 8. nod. 44. lappà, 7. nod. 42. lappà.), tad jo labbi winnam klahfees.

Zitti wehl mahja tahs bittes isbungabt, jeb ar trohksni isdsiht (isbuldereht), kad winnas gribb no weena kurwja eefsch ohtru eedsiht. Kad tee kurwji tà weens prett ohtru falikti un apfeeti irr, tad pee ta appafschaja kurwja ar rohku japeefitt, ka trohksnis tohp darrihts. Tahs bittes to ne paness un eefsch to wirfeju kurwju ee-eet. Bet tad winnas loh-ti fihwas, tapeh; buhs labbi no winnahm glahbtees, un to feetinu wiffapfahrt zeeti pee-feet. Ja tannî wezzà kurwjà wehl bittes buhtu palikkufchas, tad ar spahrnu tahs warr isflaugiht.

Kedfi, mihtais lassitajs, tà kattrai semmei sawadi eeraddumi. Turtees peh; tahs wihfes, kas tew jo augliga rahdahs un tawam prahdam wifflabbaki patihk.

Pee meddus isgreescharas finnamd dushmani

waijaga. Bet woi tik klah̄t pee eh̄fah̄m ne warr nelaīme notikt, kad ar duhleem kweh̄pina? Tapeh̄z kweh̄pini labbāk ar semmes malku, woi ar fauseem gohwju kuh̄deem, woi ar schah̄weteem puh̄pedeem, ko beh̄rni waffarâ warr falassih̄t, un kas us oh̄gtu panni ja-leek. Mo scheem bittes apreibst, bet drihs atkal atspirgst; tapeh̄z duh̄mi no puh̄pehscheem arribsan labbi irr, kad bittes reijah̄s.

Tew arri buhs ar seetinu, zimdeem un sah̄bakeem apbrunnoh̄tees, lai bittes tew ne dseltu. Bet ja tas tomehr notiktu, tad is-rauj muddigi to dselloni, un leēz itt prīschu semmi us to wainu, jeb kaspeedi zih̄pokus woi sabeh̄rsi pampatus un usleēz tohs, jeb kaspeed to paschu bitti, kas tew dschlusi, un usfeen to tanni wainigâ weetâ.

Trescha desmita nodassa.

Zik furwjus woi koh̄kus buhs prah̄tigam bitteneekam turreht?

Kas tew atbild: „jo wairak, jo labbāk“
tas irr mulkis un aplam runna. Ne; tik
ween

ween buhs turreht, fà fattrà weetà warr pahrtift; un kas wairaf gribb turreht, tas few par pohstu dshwo. Weens zittahrt gudrais bishu draugs zaur Deema paligu tif tahlu bij kuis, fa winnam 20 labbi kohki bija. Winafch ar to wehl ne bij meerà, bet wehl wairaf gribbedams, tai paschà gaddà wehl 10 jaunus kohkus peeaudsinaja. Ir schee gan buhtu pahrtikkufchi, bet tas funks wehl us preefschu dohmaja, un nahkofchà gaddà atkal dauds speetus faturreja. No scheem jau itt rets seemà ismitte, tee wezzi kohki weens pehz ohtru pawaffarà ismirre, un pehz weena gadda arri ne weena bitte winnà dahrsà ne bij redsama. Tas ne buhtu notizzis, ja winafch ne buhtu par dauds us wairofchanu dohmajis.

Zurri tapehz tif dauds bittes, fà tawàs eschàs warr barrotees. Ne wairo tahs; bet gahda arri, fa tawa waisla tew arween paliftu. Ja taweem kaimineem jau bittes buhtu, tad tu ne warri tif dauds turreht, fà tad, kad winneem ne kahdas ne buhtu. Bet kad winneem ne weefchahs, tad raugi tu tawas bittes wairoht, jo jums tee paschi gannekli.

Effi

Effi ar masumu meerâ, un fohpj tawas bittes pareisi, tad tew wairaf augli nahkfees, ne fâ zitteem no pilna dahrsa. Kad tawas bittes weenâ gaddâ tif dauds ween faness, fâ winnahm pašchahm waijaga, tad tew ne buhs wairs pee-audsinah, bet labbaf wehl fahdus fohkus atmest un isdoht.

Paturr waislai

- 1) wiffus schi gadda speetus, kas stipri irr strahdajusch, un kas ar wiffu falmu fohzi pahri pahr 30 mahrzineem wesk.
- 2) wiffas wehrnajas un aispehrnajas bittes, kam pulks fames un kas papilnam pahrteek.

Isdohti

- 1) wiffus speetus, kas newaid tif dauds frahjusch, ka lihds pawassarai warr ismist.
- 2) Wezzas bittes. Jo wezzakas, jo mas geld winnas patureht.
- 3) tahdus furmjus, kas diwi gaddôs newaid behrnus laidusch. No teem daschkahrt lihds peezeem pohdeem meddus warr dabuh. Darri ar scheem, kas tew tihk,
is.

isdsenn, isbunga, pahrdohd winnus, kà
 tew jo augligi rahdahs.

Nowehle labpraht tawam tuwakam zilwe-
 kam sehflu, lai ir winsch eeteektohs; bet itt
 us flahatumu ne pahrdohdi bittes, jo tas tew
 pascham warr truhkumu un kibbeles darriht,
 un tawam kaiminam arri dauds ne palihds.

Trescha defnita un pirma nodalka.

No bischu = kohpschanas seemâ.

Seemas-laikâ bittehm leelas kohpschanas
 ne waijaga. Pehz Behrtuta apskatti tohs
 kurnjus, fo tu gribbi seemâ ismittinahrt, wehl
 weenu reisi, un aiskmehre tohs tad zeeti ar
 kalkeem un swirgsdehm. Teem kurnjeem,
 kam dauds saines irr, pamett 3 woi 4 zauru-
 minus, bet teem, kam knappa saine, arri
 tik dauds zaurumu ne waijaga. Leez wehrâ,
 ka teem zaurumeem buhs tik schaureem buht,
 ka pelles ne warr zaur eet. Zo isfkreijamu
 zaurumu buhs tapeh; ar to aischaujamu
 schkehrfiti (plauktinu) magkeniht wairak ais-
 schaut. Seemâ tee zaurumi lehti ar sneegu
 ais-

aisbahschahs un peeputtinati tohp. Tapelz
 nopohsch to sneegu pahru reis neddelà, un tur-
 ri tohs zaurumus walkà, zittadi tahs bittes
 fahf fust un ruhjin ruhft, winnas lauschahs
 ahra un us sneegu pa tuhksfofchahm famu gal-
 lu dabbu.

Mihkstu un leetutainu gaisu tahs bittes
 seemà labpraht ne paness, bet tas stiprafais
 fals tahm itt neka ne kaisch. Winnas to bes
 gruhribas ir appafsch sillas debbes pahrzeesch,
 kad tee furwi tik ar labbeem falmu zeppureem
 apflahri irr. Rohkus ar fahmeem un mauf-
 nehm jeb krijas, labbi buhs nosagt, us tahm
 wehl warr kohka-wahku list, fo arri no dehl-
 lehm warr pataisihht.

Bes waijadribas ne atnemm ne kohkus
 nedf furwjus no fawahm waffaras-weetahm;
 jo ir par seemu tahs bittes ne aismirft, fur
 waffarà irr gahjuschas. Bet gribbi tu ta-
 rous furwjus paglabbaht, tad ne darri to
 preefsch wilku-mehnescha, un lee; tohs tahdà
 pawehni, paschobbelc, jeb schkuhni, fur mee-
 rigi un faufi warr stahweht, fur neweens
 wianus ne aisteef, un fur neween tumfch un
 augsts

augsts irraid, bet kur arri skaidra mehsmina
 warr eewilktees. Kas tannis appafschajās
 dehlēs 4 zaurumus eurbj, tas zaur fcheem
 warr strikkus wilkt, un tohs kurwjus pee kah-
 da wehrbalka usfahrt, lai pelles pee-eet ne
 warretu. Ja kas ihpafchu bishu-nammu
 buhwe, tas ja no eefahkuma pee greeſta warr
 dselsu-riņkus eefiſt, zaur kurreem tohs strikkus
 warr zaurwilkt. Unguru ſemne tee kurwi
 tohp eefſch ſeenu eebakkehti.

Preeſch gawenu mehneſcha, pirms ka
 wehl ſeema no-eet, zeſt tohs kurwjus ſawās
 weetās, bet leez weenu dehliti preeſch ta is-
 ſkreijama zauruma, ehnu darriidams, lai
 ſaules ſiltums tahs bittes us iseeſchanu no
 labbinahru; bet no Deewa puſſes ne aisbahſi
 winnahm to zaurumu: jo labbaki lai kahda
 retta bitte us ſneegu, ne ka winnu ſuhdi eefſch
 kurwjeem paleek.

Nu, mihtais latweeti, tew irr skaidra
 pamahziſchana no wiſſas biſchu-gudribas.
 To peenemdams un klaufidams, tu teeſcham
 Deewa ſwehribu nofohpfi un pawelti ne dar-
 boſees. Es nu jau warretu tew labbas dee-
 nas

nas atdoht, un mannu grammatinu nobeigt,
bet tomehr wehl gribbu temi mahziht, meddu
pareisi tezzinaht, un meddus-allu bruhweht,
un tad wehl darbu-rahditaju peelift.

Peeleekums.

1. Meddu tezzinaht.

Dauds to meddu lihds ar waskeem katla
leek, magkeniht uhdeni usleij, un tik ilgi
wahra, kamehr wiff fakausehts irr, pehz win-
ni to katlu no uguni nonemm un kad tas ar-
dsiffis irr, tad winni no wirfû to wasku no-
nemm, un to, kas appakschâ irr, kâ meddu
paglabba. Schi wihse newaid labba, jo tas
meddus itt skaidrs ne tohp, un lehti fahf
ruhgt. Un kas gan labprahf nekaidru meddu
pehrf?

Kad tu tawu meddu effi isgreesis, tad fa-
kappa tohs fahrus itt smalkôs gabbalôs, leez
blekka durfchlakku (fahstawu) us labbu leelu
pohdu un lai tas meddus tawâ flehti pats no-
teff.

teff. Tas buhs tas pirmais un labbakais meddus, kas tew preekſch tamahm bittehm ja- paglabba. Bet tà tomehr wiſſ ne iſtezzehs; tapeh; buhs to paſchu wehl weenu reisi zaur feetu tezzinaht. Sagreesch tohs gabbalus jo ſmalkaki, un leez tohs feetà us krahsni, tad no ta ſiltuma tas meddus jo ſchlidrs taps, zaur feetu blohdà moi wanniti eetezzehs, un tee waſki atpakkaſ paliks. Tu arriſan warri wiſſu kohpà krahsni eebahst, kad ſchis wairs itt karsts newaid; jo kad tas krahsnis karsts, tad tas waſks lihds ar meddu iſkuhst un zaur- eet.

Bet us ſcho wihs atkal tee feeti gauſchi tohp maitati un apkehrnati, arri dauds med- dus tohp paſpehlehts. Zitti tapeh; to meddu zaur ſkaidru maisu tezzina un zaurſpeesch; bet tè jo wairaf meddus pohstà eet. Zalabbad gudri bittineeki irr ihpaſchus rihkus isdohma- juſchi, ar kurreem bes gruhtibas us katru galdu to meddu warr tihriht. Schohs rihkus ikweens pohdineeks mahſ taiſiht, un winni tà diwi tſchetriſtuhrigas pannas iſſkattahs, kas weena us ohtru ſtahw. Tai appakſchajai
pan.

pannai waijag puffedhtras pehdas garrai, 10 tullus plattai, un 4 tullus augstai un no eefschpusses schkohretai buht. Pee dibbena tai irr zaurums, fo ar tappi warr aishahst, un zaur fo tas meddus warr pohdôs istezzehst. Ta wirfeja us tshetrahm fahjahm stahw un tai appafschajâ eepasse un eelikta tohp; ta no eefschenes un ahrenes schkohrehta irr. Tas dibbens irr pilns no zaurumineem, un tà kâ durfchlaks isfkattahs. Schinni pannâ tohp tas meddus fmalke eegreests, itt pa wirfû tohp dselsu plahste likra un ohgles us to usbehrtas. Tahs ohgles nu to fiktumu dohd, no ta wirfeja trauka tas faufehst meddus zaur teem zaurumineem tai appafschajâ eepill, un no schi atkal zaur to fpundu eefsch pohdu eeteft. Tâ wiff ar leelu glihtumu un fkaidribu noteef. Pahr teem waskeem usleij uhdeni, un maifidams fildi tohs pahr ohglehm; pehz isfpedi to wiffu zaur fulliti no lafkateem, un iskaufe to wasku wehl weenu reisi, bet to faldu uhdeni glabba; jo to tawa faimneeze us daschadu wihfi warrehs bruhkehst.

2. Meddus=allu bruhweht.

Meddus=allus irr labs, wesseligs un gahrdsmekfigs dschreens, un dauf ne makfa. Tai tawa faimneeze tew seemâ scho gahrdu dsch.
rce.

reenu bruhwe, un papreezajees tad brihscham to gaufigi dserdams par Deewa swehrtibu un tawahm mihstahm bittehm.

Remm stohpu meddus, un 6 lihds 8 stohpus uhdens, samaisi to kohpâ un lai pamasam tik ilgi wehrd, kamehr labba teesa irr eewirrusi. Wahroht nosmekk tahs puttass, kamehr itt skaidrs paleek un peeleez sauju appinu. Kad tu, pirms ka wehrd, weenas pau-tas baltumu peefitti, tad jo skaidrs paliks. Kad nu wiss deemsgan irr wirris, tad noleij to kahdâ traufâ, peeleezi meeles zik waijaga, un lai ruhgst; pehz nokahsi to gattawu meddus-allu us labbu skaidru enfuru, woi us buttelehbm un glabba to pagrabbâ.

Zittâ wihsē. Remm us weenu dalku meddus astonas dalkas uhdens. Leij papreeksch feschas dalkas no ta uhdens katli, un peegrees pee kahda kohzina zik augsti winsch katli stahw. Tad peelej tahs diwi atleekamas dalkas uhdens un to meddu, un wahri wissu kohpâ. Nodsenn tahs puttass un leez saujiu appiau flahht. Kad tik dauds eewirris, ka ta sismite kohzinâ redsama tohp, tad isleij wissu no ta katla eeksch zeetu un skaidru traufu. Pa tam starpam, ka tas meddus wehrd, nemm labbas meeles, usleij us tahm uhdeni, lai ruhktums iswelkahs, un lai stahw kamehr tahs meeles us dibbeni nogullahs. Kad nu tas meddus traufâ wehl tik karsts,
ka

ka pirksts to tik ne zeesch, tad noleij no tahm meelehem to uhdeni, un peeleez 4 farrohtus no tahm pee ta allus eefsch traufu. Maifi to nu, ka zittu dsehreenu, un apfeen to traufu zeeti ar fkaidru palgu. Pehz diwi deenahm no-fahsi to zaur fkaidru drabnu eefsch enkuru; eeleez kahda fullina 2 lohtus kanneela un tahs misas no 4 zitronehm, un eebahsi jcho fullinu tanni enkura. Nisspunde tad to enkuru un glabba to diwi neddetas pagrabbâ, pehz no-fahsi to meddus, allu us buttellehm un winfch buhs tik brangs un stiprs, ka tik luste buhs to dsert. Ja tu to kanneeli ne gribbi peelift, arri ne kas ne faifch.

3. Jhfs darbu=rahditajs pehz mehnescheem.

1) Seemas mehnesi tahs bittes gull. Tomehr ne darri un ne zeesch trohtfni pee ta-wa dahrsa, turri kohfus un kurwjus labbi ap-segtus, ispohti diwi reis neddetâ tohs zaurumus no sneega, fkattees moi pelles ne nahf, un noschauj dsenaus, sibles un swirbulus. 63. lappâ.

2) Swetschu mehnesi darri to paschu, jo wehl tahs bittes ne mohstahs. Pinn kurw-jus, greefi dehlites un plauktinus, pahrwedd kohfus no mescha un isdohbe tohs.

3) Garvenu mehnesi apbahrfsti to sneegu tawâ dahrsa ar akfelehem un fkaidehm. Ne lee.

leeds tawahm bittehm to iseeshanu. Seez dehli preeksch isejama zauruma, fa ta faule ne spihd wirfû. 30. lappâ. Siltâ deenâ pa pirmu reisi warr kurwjus mehst. (Ohtrâ daktâ, pirma nodakla.) Schinnî mehnesi bittes japehrf un jawedd. (22. un 23. lappâ.)

4) Sullu mehnesi fargees no laupigahm bittehm. (15. nod. 59. lappâ) Ehdini tawas bittes ar meddu un annihfu, lai spirgtas paleek. (5. nod. 37. lappâ.) Darri winnahm fillites ar uhdeni, lai pee tahm dserr. (Pirmâ daktâ, 9. nod. lappâ 26.)

5) Lappu mehnesi ehdini wehl tahs wahjas bittes, sehj labbas bishu-sahles (lappâ 20.) ismehsch tohs kurwjus ohtrâ reise, kad kirfchi seed. (Ohtrâ daktâ, 2. nod. 32. lappâ.) Upgahda tif dauds kurwjus, dehles, meetus ic. kâ tu schkeeti waijaga buhschoht, isgreesi un tezzini meddu. (95. un 106. lappâ.)

6) Seedu mehnesi lihds tawahm bittehm, kad tahm fas kaisch. (no 10. lihds 14. nodaklas) Isdsenn un saweeno tahs, kâ tew tihf. (7. un 8. nod. 42. un 45. lappâ.) Sa-nemm un apfohpj speetus (20. un 21. nod. 71. lihds 81. lappâ) kâ waijaga. Gribbi tu bittehm itt wissu meddu atnemt, tad isdsenn un isbunga winnas schiani mehnesi. (99. lappâ) Wakte us skudreem, lappenehm un jiteem eenaidneekent. (62. lappâ.)

7) Seena mehnesi wehl bittes behrnus laisch,

laisch, fas kohpjami. Ne lauj winnaahm waktas par dauds speetus laist, bet dohdi teem kurwojem palahdes, (17. 18. lappâ) farweeno tohs wahjus speetus, un raidi tohs pastarajus behrnus pee wezzahm bittehm atpakkat. (26. nod. 89. lappâ.)

8) Sunnu mehnesi ne peenemm wairs jaunus speetus, bet laisch winnaus atpakkat. Sargees no laupigahm bittehm un lapfenehm.

9) Sillu mehnesi. Nu tohp tee tranni nokauti. Schinni mehnesi ne kahds darbs pee bittehm; lauj winnaahm meerigi strahdahr, un isfargi tahs no eenaidneekem.

10) Ruddeni mehnesi. Kas ruddeni gribb meddu isgreest, tam schi mehnescha eefahkumâ buhs bittes raudsiht. Kas mulkis buhs, dauds isgreesihis. Peh; Behrtuka aisfmehre zaurumus un schkirbas, jo nu tahs bittes pee duffeschanas eet.

11) Salla mehnesi tezzini meddu, bruhwe meddus.allu; bet ne kustini tawas bittes, un aisdseenn wiannu eenaidneekus; apfeds tohs kohkus un kurwjus lai filti stahw.

12) Swehtku mehnesi glabba, ja gribbi, tawus kurwjus tumshâ pawehni (31. nod. 105. lappâ) un apkohpj tohs, tâ kâ seemas mehnesi mahzihts irr.

Galß.

